

E L G U S T P E R L A
L E C T U R A * E L G U

** El Gust per la Lectura*

2009-2010
Educació Secundària

Josep Vallverdú L'escriptor i l'home

R A * E L G U S T P E
R L A L E C T U R A * E
L G U S T P E R L A L
E C T U R A * E L G U S
T P E R L A L E C T U
R A * E L G U S T P E

* Guia per al professorat

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació

**** El Gust
per la Lectura***

**2009-2010
Educació Secundària**

Josep Vallverdú

JOSEP MARIA ALOY

MARIA PUJOL VALLS

Direcció General de Planificació i Entorn
Subdirecció General de Llengües i Entorn
Servei d'Immersion i Ús de la Llengua

Els continguts d'aquesta publicació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial Compartir 3.0 de Creative Commons. Se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sense ús comercial, sempre que se'n citi l'autoria i la distribució de les possibles obres derivades es faci amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

La llicència completa es pot consultar a:
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/es/deed.ca>

Índex

Presentació	9
Orientacions per al professorat.....	11
1. L'autor.....	15
1. Retrat literari de Josep Vallverdú	17
2. <i>El fill de la pluja d'or</i>.....	19
1. Dades tècniques	21
1.1 Estructura formal	21
1.2 Contraportada	21
1.3 Introducció de l'autor	21
1.4 Altres observacions	22
2. Botó de mostra	22
3. Estudi de l'obra.....	23
3.1 L'argument	23
3.2 El narrador	23
3.3 L'ambientació	23
3.4 L'estil i el llenguatge.....	23
3.5 Estructura interna	23
3.6 Els personatges	23
4. Connexió amb altres matèries	24
4.1 Geografia	24
4.2 Història	24
4.3 Història de l'art.....	24
4.4 Literatura	24
4.5 Llengües clàssiques.....	25
4.6 Religió.....	25

4.7 En altres àmbits	25
5. Aprofundim-hi més	25
5.1 Parlem d'aquest llibre	25
5.2 Les divinitats dels grecs	26
5.3 El món de la mitologia	26
5.4 Perseu, el protagonista	27
5.5 El llenguatge	27
5.6 Una escena emotiva	28
5.7 Els déus de l'Olimp i l'humor	28
6. Han parlat d'aquesta novel·la	29
3. <i>El testament de John Silver</i>	31
1. Dades tècniques	33
1.1 Dades generals	33
1.2 Contraportada	33
1.3 Altres observacions	33
2. Botó de mostra	33
3. Estudi de l'obra	34
3.1 Una aventura marinera	34
3.2 Argument	35
3.3 Anàlisi formal	35
3.3.1 Capítols	35
3.3.2 Narrador	35
3.3.3 Temps	35
3.3.4 Espai	36
3.3.5 Estil i llenguatge	36
3.4 Personatges	37
3.4.1 Protagonista	37
3.4.2 Personatges secundaris	40
4. Connexió amb altres matèries	41
4.1 Història i geografia	41
4.2 Ciències socials	42
4.3 Història de l'art	42
4.4 Literatura	42
5. Aprofundim-hi més	42
5.1 La continuació de L'Illa del Tresor	42
5.2 Personatges amb actituds diferents	43

5.3 Ús de les dobles interpretacions	44
5.4 Treballem el vocabulari.....	45
Bibliografia	47
Annex 1: Escriptor tot terreny	51
Annex 2: Característiques de la narrativa de Josep Vallverdú	53
Annex 3: Altres narracions a l'entorn del tema de la mitologia	58
Annex 4:	61
Annex 5:	62
Annex 4: Solucionaris.....	65

Presentació

Els autors d'aquest dossier sobre Josep Vallverdú no pretenem altra cosa que donar a conèixer, encara més, un dels autors més veterans i prolífics de la literatura catalana per a joves que, als seus vuitanta-sis anys, continua escrivint i publicant com mai.

Hem estructurat aquest dossier en diversos apartats entre els quals oferim una aproximació a la figura i personalitat de l'escriptor. Tot i que donem el llistat de tota la seva narrativa per a joves, centrem el nostre interès en dues obres concretes: *El fill de la pluja d'or*, que recomanem a l'alumnat de 1r i 2n d'ESO i *El testament de John Silver* per al de 3r i 4t d'aquesta mateixa etapa.

Cada un d'aquests dos llibres té el seu «Quadern d'activitats» o proposta d'exercicis amb la finalitat de treure el màxim de partit de cada obra i entendre millor les claus de la narrativa de Josep Vallverdú. Per tant, paral·lelament a la lectura del llibre, farem que l'alumnat es fixi en l'estructura de l'obra, en el llenguatge utilitzat, en la descripció i actuació dels personatges i en algun dels ingredients que Vallverdú acostuma a utilitzar amb més freqüència.

Les dues obres que proposem són dues novel·les excel·lents que permeten passar-s'ho bé amb la lectura i, també, ampliar coneixements, opinar sobre diversos temes, obrir debats dins l'aula... però, sobretot, constatar el bon nivell de la literatura actual per a joves del nostre país.

Orientacions per al professorat

Tot i que cada lectura és recomanada especialment per a un cicle d'ESO, totes dues són susceptibles de ser llegides per qualsevol alumne d'aquesta etapa educativa, donem a continuació una llista general, tant dels objectius que proposem d'assolir com els continguts en què es basen les activitats per a l'alumnat, que poden dur-se a terme en qualsevol dels quatre cursos d'ESO.

1 Objectius

Seguint la normativa curricular continguda en el Decret 143/2007, de 26 de juny, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria, totes les activitats que hem preparat en aquest dossier tenen com a objectiu el desenvolupament de les capacitats següents:

- Valorar la llengua i la comunicació com a mitjà per a la comprensió del món dels altres i d'un mateix, per a participar en la societat plural i diversa dels nostres dies.
- Aconseguir més competència en la nostra llengua com a vehicle de comunicació parlada o escrita.
- Utilitzar amb autonomia i esperit crític els mitjans de comunicació social i les tecnologies de la informació i comunicació per obtenir, interpretar, elaborar i presentar en diferents formats informacions, opinions i sentiments diversos i per participar en la vida social.
- Escoltar i comprendre informació general i específica, adoptant una actitud participativa, oberta i respectuosa i amb un cert nivell d'autonomia.
- Comprendre discursos orals i escrits en els diversos contextos de l'activitat acadèmica, social i cultural tot valorant la lectura com a font de plaer, d'enriquiment personal i de coneixement d'un mateix i del món, i consolidar hàbits lectors.
- Aplicar de manera reflexiva els coneixements sobre el funcionament de la llengua i les normes d'ús lingüístic per comprendre i produir missatges orals i escrits amb adequació, coherència, cohesió i correcció, i transferir aquests coneixements a les altres llengües que s'aprenen a partir de la reflexió sobre els propis processos d'aprenentatge.
- Manifestar una actitud receptiva, interessada i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i d'ús de les llengües i participar activament en el control i avaluació del propi aprenentatge i el dels altres.

Dimensió comunicativa

- Participació en interaccions orals, escrites i audiovisuals.
- Conversació per comprendre i per escriure textos i per reflexionar sobre els processos de comunicació en tota mena de situacions.
- Valoració de la interacció com a eina per prendre consciència dels sentiments propis i aliens, i per a la regulació de la conducta.
- Ús de les diferents estratègies comunicatives que ajuden a l'inici, manteniment i finalització de les interaccions.
- Actitud de cooperació i respecte crític envers les diferències d'opinió en les situacions de treball compartit.
- Comprensió de textos orals, escrits i audiovisuals de la vida acadèmica de l'alumnat, amb atenció a les característiques específiques dels narratius, descriptius i expositius de les diferents matèries curriculars.
- Identificació de l'estructura comunicativa dels missatges: les intencions de l'emissor i l'ordre i jerarquia de les idees expressades.
- Ús d'estratègies de recollida d'informació oral, aprendre a escoltar, saber seleccionar i valorar les diferents informacions.
- Cerca del significat del lèxic desconegut a partir del context, analitzant la forma de les paraules o usant diccionaris, amb la contextualització de les accepcions.
- Lectura en veu alta amb dicció, entonació i ritme adequats a la situació comunicativa i la seva funció, amb la possibilitat d'usar els recursos de les TIC (enregistrament de veu) i els mitjans de comunicació (ràdio).
- Lectura en veu alta amb dicció, entonació i ritme correctes (interpretant els signes de puntuació de forma apropiada), tot incidint en el posicionament del lector respecte del text llegit.

Continguts comuns amb altres matèries

- Interacció, comprensió i expressió de missatges orals, escrits i audiovisuals vinculats a continguts d'altres matèries curriculars.

Dimensió estètica i literària

- Lectura autònoma o guiada d'obres de literatura juvenil i de literatura tradicional i popular adequades a l'edat seguint un itinerari literari que parteixi dels coneixements previs del lector.
- Coneixement d'autors i d'obres contemporànies o clàssiques, adequades a l'edat, a partir de les lectures comentades d'obres o fragments, de visionats de materials audiovisuals, recitat de poesies, representacions o audicions de poemes musicats.
- Ús d'estratègies i tècniques que ajudin a analitzar i interpretar el text literari abans, durant i després de la lectura.
- Diferenciació dels grans gèneres literaris i reconeixement de les seves característiques principals a partir de les lectures.
- Lectura comentada i expressiva de relats breus i rondalles, incloent-hi mites i llegendes de diferents cultures, tot reconeixent els elements bàsics del relat literari i la seva funció.

- Utilització dirigida de la biblioteca del centre, de les biblioteques virtuals i webs per al foment i orientació de la lectura.
- Desenvolupament progressiu de l'autonomia lectora i de la consideració de la lectura com a font de coneixement del món i d'un mateix.

Dimensió plurilingüe i intercultural

- Conscienciació que les llengües són elements que defineixen la identitat personal i col·lectiva i una eina potenciadora de la comunicació i l'aprenentatge.
- Conscienciació de pertànyer a una comunitat lingüística, social i cultural.
- Coneixement de la família lingüística de la llengua de l'escola: llengües romàniques.

Criteris d'avaluació

- Participar activament i reflexivament en interaccions orals, escrites i audiovisuals per a l'aprenentatge i per a les relacions socials, dintre i fora de l'aula i amb l'ús dels recursos de les TIC.
- Comprendre textos (orals, escrits i audiovisuals) de la vida acadèmica i altres situacions comunicatives, dels mitjans de comunicació i literaris pròxims als interessos de l'alumnat (propòsit, idea general), amb especial atenció als narratius i descriptius.
- Mostrar interès per la millora de l'expressió oral, escrita i audiovisual pròpia i aliena i respectar les opinions d'altri.
- Exposar l'opinió sobre la lectura d'una obra completa adequada a l'edat; reconèixer-ne el gènere i l'estructura global; valorar de manera general l'ús del llenguatge, i relacionar el contingut amb la pròpia experiència.
- Participar activament i reflexivament en l'avaluació (autorregulació, coavaluació) del propi aprenentatge i el dels altres amb una actitud activa i de confiança en la pròpia capacitat d'aprenentatge i ús de les llengües.

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

L A L E C T U R A *

L'autor

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

Individualista al servei de la col·lectivitat. Solitari però gens insolidari. Emotiu i sensible.

Als dotze anys va escriure un poema i als tretze, uns «Pastorets» que ell mateix va il·lustrar.

Ha residit molt de temps a Puiggròs, comarca de les Garrigues, lluny del brogit urbà i envoltat, sovint, de la boira espessa, «una boira insidiosa, acotonada, estúpidament engolidora de colors, agrisada i inútil».

La seva trajectòria s'ha anat construint lluny dels crits i dels focs d'artifici i ha estat sempre presidida pel testimoni d'una fidelitat rigorosa al país.

S'ha dedicat a la docència, tot i que no li agradava gaire fer classe. Els seus alumnes, però, l'admiraven i el continuen admirant.

Per veure'l feliç doneu-li un ambient camperol, amb repòs i estabilitat, amb un hort per conrear personalment. Per veure'l més feliç encara, deixeu-lo escriure i, sobretot, escriure novel·la per a gent jove.

Vallverdú té una gran dèria per publicar. Només a La Galera, a la col·lecció «Els Grumets», hi té una trentena de títols, que sumen més d'un centenar i mig d'edicions. El seu llibre *Rovelló* porta ja trenta-set edicions en català i ha estat traduït al basc, al francès, al castellà, a l'italià i fins i tot al rus, i és el llibre que més premis ha guanyat en els últims trenta anys. *No es pot dubtar*—diu el crític Francesc Boada— *de la transcendència social de la seva obra, si es té en compte com és de reduït el nostre mercat.* (Boada, 1983)

Ha guanyat multitud de premis i ha estat candidat al premi H. C. Andersen, que ve a ser el Nobel de literatura per a joves. Ha estat un autor *capaç de crear una línia pròpia i de ser-hi fidel, lluny dels batzacs de la moda*—tal com diu Teresa Duran. Una bona part de la seva obra és una lúcida reflexió crítica sobre els homes i les dones i llurs conductes i febleses (trobareu una descripció de les característiques de la narrativa de Josep Vallverdú a l'Annex 2).

Pedrolo el qualificava de «fabulador» i Francesc Danès de «grafòman impenitent». Altres persones n'han dit que és un «agitador cultural», un home «xop de cultura» o un «pedagog del civisme». Isidor Cònsul el defineix com a «escriptor tot terreny» per la diversitat de la seva obra. Ell es considera «home-castell». És, probablement, l'escriptor més llegit entre la gent jove del nostre país.

Segons Pau Echaz, ha estat un dels grans creadors d'opinió, un dels grans teòrics del pensament ponentí contemporani, potser l'últim gran retòric. I Pep Pereña hi afegeix: *Es dona generosament a la multitud dels qui el van a veure per demanar-li consell, un article, una conferència, una ceba o una col. Es dona, però no es deixa agafar.*

Irònic irreductible, conversador intel·ligent, elegant i exigent... Els seus articles a la premsa, sempre lúcids, són un bon antídoto contra les bajanades amb què se'ns bombardeja permanentment i per totes bandes. L'embadaleix l'estoïcisme dels gossos i la seva fidelitat. No podria viure, en canvi, sense tenir algun gat a la vora.

Home de moltes residències—*no m'he quedat mai enlloc*, diu—, a tot arreu per on ha passat hi ha deixat marca. Casa seva és casa vostra... Allà hi trobareu el caliu i l'acolliment no sols de l'escriptor sinó també de la Isabel—puntal indiscutible i activista inesgotable— i de l'Eloi—d'una sensibilitat extrema i exquisida.

Als seus vuitanta-sis anys confessa que, per damunt de segons quines activitats culturals, prefereix més veure créixer els seus enciams o botonar l'albercoquer, observar la corrua de les formigues o el vol de l'alosa... *Tot amb tot*—diu l'escriptor— *anem destil·lant un rajolí de creació... per no perdre el tren. El tren de la pròpia, íntima, irrenunciable il·lusió.*

L'any 2000 rebé el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i el 2004, el doctorat Honoris Causa per la Universitat de Lleida. Però els homenatges que l'han fet feliç han estat les tertúlies i col·loquis amb els alumnes de les escoles, lectors agraiats de la seva obra.

1. Per consultar-ne la biografia, accediu a la [web de l'autor](#).

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

2

E L G U S T P E R

El fill de la pluja d'or,
de Josep Vallverdú

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

Editorial: La Galera, de Barcelona.

Any de publicació: 1984.

Col·lecció: Els Grumets de la Galera (Hi ha altres reedicions, la més actual de les quals —la quinzena— es va publicar l'any 2008. Totes les referències sobre aquesta novel·la s'han fet tenint en compte aquesta darrera edició.)

Nombre de pàgines: 144.

ISBN 978-84-246-8123-4

Il·lustracions: Ricard Recio, amb setze dibuixos de pàgina sencera.

Traducció al castellà: *El hijo de la lluvia de oro* (1984)

Traducció a l'italià: *El figlio della pioggia d'oro* (1988)

Transcripció en el sistema Braille.

Reconeixements: Llista d'Honor del premi de la CCEI, 1985 i finalista del Premi Guillem Cifre de Colonya, 1984.

1.1**Estructura formal**

La novel·la, de tema mitològic, la conformen disset capítols breus amb els títols següents:

«Ran de mar», «Pluja d'or», «Serifos, illa benigna», «Una ombra a la caverna», «Polidectes», «El rei fa pactes», «Oferta a l'Olimp», «El toro», «Abans del viatge», «Per damunt de les muntanyes», «Escates i Escorces», «Més a occident» «Medusa», «Atlas», «La noia encadenada», «Fineu reclama» i «El destí dels reis». Aquests capítols breus ajuden a fer una lectura més àgil de l'obra.

1.2**Contraportada**

La contraportada d'una narració vol servir d'esquer per estimular-ne la lectura. El text que trobem a la contraportada del llibre és aquest:

Zeus va voler demostrar als humans que no hi ha cap poder superior al destí. Dànae, que havia estat reclosa pel seu pare, va infantar un fill que Zeus li va fer concebre per mitjà d'una pluja d'or. El fill de la pluja d'or, Perseu, anirà a matar la Medusa, la pitjor de les tres Gorgones, per alliberar Dànae, la seva mare, de les urpes del rei Polidectes, que es vol casar amb ella tant sí com no.

1.3**Introducció de l'autor**

És el mateix autor, Josep Vallverdú, qui per facilitar la comprensió, sobretot, dels temes de la mitologia, s'adreça al lector breument amb els comentaris següents:

El mite és un relat antic, anònim, que ha arribat fins als nostres dies, i que exalta els fets heroics dels orígens i de la història d'un poble.

El mite barreja déus i homes, i crea herois, personatges a mig camí entre la humanitat i la divinitat.

Les llegendes gregues ens han deixat un reguitzell de famílies mítiques, de déus i herois, tots ells entrelaçats per parentiu, amistat o fatalitat.

D'entre els herois, he pres Perseu, la història del qual, amanida amb algun episodi marginal, i novel·lada, us presento a continuació. Crec que és una bella història.

Altres observacions

A la pàgina 143 s'obre un apèndix titulat «Les divinitats dels grecs», on l'autor fa l'explicació de la mitologia grega mitjançant un petit glossari dels principals déus olímpics. Ho veurem en l'apartat d'aquest dossier que porta per títol: «Parlem d'aquest llibre».

Aquesta obra és una novel·la molt adequada per ser llegida a partir dels 13 o 14 anys, i també per als adults.

L'obra va ser escrita a Puiggròs entre el maig i el juny del 1983.

El mite del carro del Sol conduït per Faetó reapareix a *La creu dels quatre anells* (1991), del mateix autor.

Botó de mostra

Les planes 17-20 de la novel·la descriuen l'escena en què Dànae, mentre es disposa a prendre un bany, és acaronada per una fina pluja d'or, regal de Zeus i que serà la causa del futur naixement del seu fill Perseu. Són dues planes excel·lents, d'una bellesa literària extraordinària i una de les millors escenes que mai hagi escrit el seu autor:

Zeus deixava caure la quasi invisible pluja d'or.

El vent de llevant s'aixecà modestament, com si temés de moure una sola fulla.

Lentament, el ruixim d'or s'acorrerà, com un eixam de petites abelles, devers el finestral de la torre on Dànae residia, més presonera que resident, més sepultada que habitant.

Al fons de la cambra, la gran tina esperava Dànae. Les serventes havien preparat el bany de la princesa, havien abocat perfum de roses a l'aigua. Dues d'elles esperaven, dretes, talment estàtues, que Dànae entrés a la tina.

La princesa es despullà de la roba, i avançà, de puntetes, vers el bany. Un raig de sol, un instant, en passar ella pel davant del finestral, li prengué tot el cos de dalt a baix i ella va semblar, només aquell segon, una flama. Després entrà a la tina i s'inclinà mentre les serventes, amb esponges a les mans, s'acostaven.

Llavors, abans que l'aigua de les esponges s'hagués escampat per damunt el daurat de la pell, un altre daurat féu aparició. Per la finestra entrà com una cinta groga, lluent, una pluja d'or. Onejà per la cambra, alhora que les serventes s'enretiraven, preses d'astorament, i Dànae, també sorpresa, es tornava a dreçar, dempeus, a la tina.

Com una faixa, com una bandera, com una cinta, la pluja de granets diminuts envoltà la princesa. Ella aixecà el cap, fins que el barbó semblà la branca alta d'un avet. Es quedà tibant, presa tota ella d'aquella pluja, un altre bany prou diferent del que ella havia imaginat. L'or era ardent com un vi estrany, l'or semblava entrar dins la pell i a la correntia de la sang.

Finalment, Dànae empal·lidí altre cop. La pluja d'or havia desaparegut, però no pas per la finestra, sinó dins el seu cos, dins el seu ésser.

[...]

Llavors ressonà la veu de Dànae, com si parlés des d'un oracle també ella, una veu traspostada, llunyana, però que venia de molt endins d'ella mateixa:

—Els déus m'han visitat. Seré mare.

3 Estudi de l'obra

El fill de la pluja d'or és una novel·la i, concretament, una novel·la mitològica. Un dels seus temes és, per tant, la inexorabilitat dels fets. Aquest tema dona molt de si i se'n dedueixen altres subtemes prou interessants com l'amor filial, el bé i el mal, el creixement personal, la llibertat, la valentia...

3.1 L'argument

Els oracles han vaticinat a Acrisi, rei d'Argos, que el nét que tingui el portarà a la misèria i a la mort. Per tal que això no succeeixi, el rei fa tancar la seva filla Dànae en una torre inexpugnable, lluny de tot home. Tanmateix, des de l'Olimp es veu tot i Zeus, a fi de donar una lliçó a Acrisi i demostrar-li que no es pot anar contra els oracles, decideix fecundar Dànae convertit en pluja d'or. Fruit d'aquesta unió neix el semidéu Perseu. Acrisi, entestat a deslliurar-se dels mals vaticinis, fa que Dànae i Perseu siguin abandonats enmig de la mar. Però els déus protectors en tenen cura i mare i fill van a parar a l'illa de Serifos, on Perseu creix en llestesa i valentia. Al cap dels anys, Perseu, per alliberar la seva mare de les pretensions del rei de Serifos, ha de lluitar contra un gran toro de Líbia, contra la Medusa, el gegant Atlas i un monstre marí. Sempre en surt guanyador. Altrament, l'oracle es compleix al peu de la lletra.

3.2 El narrador

Es tracta de la modalitat de narrador anomenat omniscient, que narra en tercera persona, que coneix bé els fets i que els explica amb total precisió.

3.3 L'ambientació

Pel que fa a l'espai i els escenaris: els fets cal situar-los en l'antiga Grècia: a Argos i a l'illa de Serifos. A més, Perseu viatja més enllà de l'Atlas per tal d'anar a la cova de la Medusa. En alguns instants, l'acció se situa a l'Olimp (enllà dels núvols), des d'on els déus contemplen la vida dels homes.

Pel que fa al temps: cal localitzar la trama en els primers temps de la Grècia clàssica. L'acció transcorre des que Perseu és concebut fins que es converteix en un xicot valent i pren esposa.

3.4 L'estil i el llenguatge

La narració presenta un estil molt viu. El vocabulari conté força referents de la Grècia antiga i dels mites clàssics. En algun moment s'endevina un toc d'ironia i d'humor. Els diàlegs són clars, espontanis i precisos.

3.5 Estructura interna

La novel·la segueix l'estructura clàssica de plantejament (del capítol 1r al 3r): l'engendrament de Perseu i el seu posterior abandó al mar; nus (del capítol 4t al 16è): l'estada a l'illa de Serifos i els enfrontaments heroics, i desenllaç (capítol 17è): el casament de Perseu.

3.6 Els personatges

Acrisi: rei de Serifos. Vol lluitar contra els oracles, per la qual cosa allunya la seva filla, Dànae, de tot home; però Zeus li fa una mala passada.

Andròmeda: està promesa amb Fineu però és encadenada en una roca del mar per tal que sigui engolida per un monstre. Perseu l'allibera i se n'enamora.

Atlas: gegant que vetlla les pomes d'or del jardí de les Hespèrides. És vençut per Perseu i convertit en una gran serralada en contemplar el cap de Medusa.

Dànae: filla d'Acrisi i mare de Perseu. Serà pretesa per Polidectes, però ella ni l'estima ni el vol.

Dictis: pescador de l'illa de Serifos que acull Dànae i Perseu a casa seva. Es comporta com un autèntic pare per a Perseu.

Faetó: fill d'Apol·lo. Un dia pretén portar el carro del Sol, però donada la seva inexperiència en perd el control i fa anar el carro pel pedregar.

Medusa: és la més terrible de les tres Gorgones. Si algú la mira fixament, queda petrificat.

Perseu: és un semidéu, fill de Zeus i Dànae. Gràcies als ajuts d'Atena, Hermes i altres déus, sempre surt victoriós en les seves lluites la més famosa de les quals és la lluita que manté amb la Medusa.

Polidectes: rei de Serifos. Vol casar-se amb Dànae i per això posa una colla de proves a Perseu amb l'esperança que no se'n surti i ell pugui recuperar la seva mare.

Zeus: és el déu dels déus. Pare de Perseu i espòs d'Hera. Ha tingut, però, fills amb altres dones, com és el cas de Dànae.

4 Connexió amb altres matèries

4.1 Geografia

Es pot aprofitar la lectura d'aquesta obra per estudiar el mapa geogràfic de Grècia i la mar Mediterrània. També és una bona ocasió per localitzar la serralada de l'Atlas nord-africà.

4.2 Història

Podem buscar informació sobre els orígens mítics de la humanitat per esbrinar-los. L'atractiva i molt suggerent història dels oracles i de les pitonisses... També la presència del destí ens permet ficar-nos en un tema complex però molt amè.

4.3 Història de l'art

El tractament que ha rebut la mitologia a través dels temps i de les arts és divers: podem ficar el nas en el tractament del mite en l'escultura, en la pintura, en la música. També en el tractament cinematogràfic dels mites: per exemple a la pel·lícula, d'animació *Hèrcules* (1997) de John Musker, Ron Clements.

4.4 Literatura

No cal dir que en el camp de la literatura i de la llengua és on podem trobar més recursos i més estímuls per treballar el llibre. El lèxic ens permet fer un recull dels vocables, expressions, modismes i frases fetes... i estudiar-ne el significat.

També podem revisar els tipus de narració, el punt de vista des d'on se'ns explica la història (tercera persona, en aquest cas), la descripció i el tractament dels personatges, la utilització de recursos com la descripció, la metàfora, el llenguatge poètic...

4.5 Llengües clàssiques

Proposem buscar la correspondència entre l'Olimp grec i els déus romans. Indagar en l'origen i l'etimologia d'algunes paraules del nostre idioma. Conèixer altres autors que han tractat temes mitològics (al final proposem una bibliografia) i veure com actuen i es mouen els personatges en altres narracions similars.

4.6 Religió

Podem fer buscar informació sobre la religiositat grega i els seus costums: l'Olimp; les narracions mítiques; els oracles i les prediccions; la correspondència entre la mitologia grega i la cristiana...

4.7 En altres àmbits

Les planes 14 i 15, com ja esmentem en l'apartat «Botó de mostra», descriuen l'escena en què Dànae, mentre es disposa a prendre un bany, és acaronada per una fina pluja d'or, regal de Zeus, que serà la causa del futur naixement del seu fill Perseu. Són dues planes excel·lents, d'una bellesa literària extraordinària, que permeten també abordar el tema de les relacions sexuals.

5 Aprofundim-hi més

5.1 Parlem d'aquest llibre

Al llarg dels segles, tots els pobles han anat bastint els seus mites, per mitjà dels quals han intentat d'explicar el món, l'home i les relacions de l'home amb la naturalesa. Fruit d'aquestes mitologies són la creació en la ment humana de déus i herois innumbrables que serveixen per personificar forces naturals, temors i esperances; per mirar de donar resposta a totes les preguntes que la gent s'ha fet des de sempre sobre els orígens del món i dels homes i sobre el destí final de les persones.

Per la nostra vinculació al món mediterrani, la mitologia grecoromana ha gaudit a casa nostra d'un tracte de favor i, per tant, d'una difusió considerable entre la gent de cultura. Ara, amb *El fill de la pluja d'or*, Josep Vallverdú s'ha volgut afegir a la llista dels escriptors que han novel·lat o reexplicat alguna de les històries fabuloses dels antics grecs. I, en fer-ho, a més de conduir-nos pels camins de l'aventura, ens posa en contacte amb la manera de ser i de pensar d'un dels pobles que han fet aportacions més decisives al que avui solem anomenar civilització occidental, és a dir, a la nostra societat.

La cosa més important que el llibre exposa pel que fa a la filosofia de la vida és la manera com els grecs antics entenien la força del destí. Perquè és justament la incapacitat de l'home de dominar el voler dels déus i el desig d'aconseguir-ho allò que desencadena la història. Sense les prediccions de l'oracle, res de la història de Perseu no fóra com ara s'explica. Al capdavant, doncs, si llegim bé el rerefons del llibre, ens adonarem que la intervenció dels déus i la força de l'oracle no és més que la manera que els grecs tenien d'explicar la incapacitat de l'home d'obrar lliurement.

No cal dir, però, que en tot hi ha —o hi pot haver— la seva trampa. I els oracles no n'eren pas una excepció. És per això que l'autor, en un passatge del llibre, juga amb l'ambigüitat d'un missatge que canvia totalment de sentit segons l'entonació de qui el pronuncia —en el text, segons la posició de les comes a la frase. Així, doncs, jugant amb habilitat, es podia aconseguir que la profecia sempre fos veritat. I d'això es valien, i de la ignorància, els qui aparentaven el poder d'interpretar la voluntat dels déus per tenir la gent atemorida i submissa.

5.2 Les divinitats dels grecs

Les principals divinitats apareixen molt sovint a les llegendes mítiques. En aquesta novel·la han intervingut alguns dels anomenats *dotze olímpics*, o sigui els més importants dels déus grecs, i també algunes divinitats menors, de rang lleugerament inferior si les comparem amb els grans dotze. Són aquests:

Zeus: presideix l'assemblea dels immortals a l'Olimp. Els romans l'anomenaven Júpiter.

Atena: deessa de la saviesa, defensora de les ciutats. Mestressa de la intel·ligència, ensenyà els homes de filar i teixir. Senyora de les ciències, les arts i la guerra, els romans la coneixen per Minerva.

Hermes: déu dels viatges i del comerç. Patró dels lladres. És el missatger dels déus a la terra. Els llatins l'identificarien amb Mercuri.

Afrodita: deessa de l'amor, de bellesa perfecta. És la Venus romana.

Apol·lo: déu de la llum solar i de les arts, encarna l'ideal grec de la bellesa. És identificat amb el Sol.

Àrtemis: deessa de la Lluna, dels boscos i de la cacera. Venjativa i cruel, porta un buirac, arc i fletxes. És la Diana del romans.

Ares: déu de la guerra, es refia de la força de les armes. És el Mart romà.

Hefest: déu de les cavernes i el foc. Fa de ferrer i es relaciona amb les forces volcàniques. Els romans l'anomenaven Vulcà.

Posidó: germà de Zeus, déu de les aigües marines i els cavalls. És el Neptú romà.

Hera: esposa de Zeus, sempre gelosa. Protectora del matrimoni. És la Juno romana.

Com a divinitats menors hi ha:

Èol: és el déu dels vents, sobre els quals té un domini absolut.

Dionís: déu del vi i del teatre. Els romans l'anomenaven Bacus.

5.3 El món de la mitologia

Una particularitat dels humans és preguntar-nos d'on venim, com va començar tot i molts altres perquè ens preocupen i no ens deixen viure amb una total seguretat i felicitat. Aquests mateixos perquè i aquestes mateixes preocupacions ja les tenien els antics grecs, els quals, per trobar respostes a tanta curiositat, van crear tota una literatura, els mites, que han donat lloc a un amplíssim compendi d'històries i narracions molt atractives que s'han anat transmetent en el temps i avui encara conserven no sols el seu atractiu, sinó l'explicació i el sentit de molts dels problemes actuals.

Les històries mitològiques ens han arribat de la mà dels nostres autors, ja sigui construïdes damunt d'històries novel·lesques però amb una bona dosi de credibilitat i respecte (Josep Vallverdú, Tomeu Terrades, Antoni Garcia Llorca...), ja sigui a través d'adaptacions més o menys fidels (Navarro, Cova, Jesús Cortés, Víctor Gómez, Oriol Pi, Carles Riba, Miquel Dolç, Albert Jané...), o també a través de textos diversos, plens d'informació i de coneixements sobre el tema (M. Àngels Anglada, Berta Garcia, Albert Jané...). (Al final del dossier hi ha una selecció bibliogràfica de narracions de fons mitològic.)

5.4 Perseu, el protagonista

Veritable protagonista de la història, Perseu destaca ja de ben petit pels seus dots i habilitats. Molts són els fragments que en parlen, generalment amb qualificatius excel·lents.

Vegem-ne uns quants:

... Quan [Perseu] tingué sis anys començà a sortir a pescar amb el vell Dictis, i tothom creia que Perseu estava destinat a ser un bell minyó, apte per a tota mena d'arts (p. 32)

Hermes, mentre les tres divinitats abandonaven l'escena, comentava:

–Aquest noi ho fa tot bé. És de les persones que sempre distreu de veure actuar, no creieu? (p. 138)

En una aturada de dos dies per calafatejar, Perseu aprofita per apuntar-se als jocs olímpics de Larissa:

... Perseu fou admès al llançament del disc.

Fou el qui el llançà més lluny, i el disc va sortir de l'estadi i remuntà el vol amb la fúria d'un colom esverat. Tothom va esclafir en admiracions... (p. 140)

Quan arribà a Argos, Perseu refusà el tron perquè no volia que s'entengués que l'havia aconseguit amb violència. S'estimà més marxar amb els seus cap al sud i fundar una ciutat que es va dir Micenes i que, amb el temps, va arribar a ser famosa.

Espigolant, el lector pot trobar altres petits fragments on es descriuen les capacitats i la valentia del protagonista.

5.5 El llenguatge

El llenguatge és un dels ingredients que Vallerdú treballa més. Sempre amb la voluntat d'enriquir el lector, no escatima mai la possibilitat de fer servir expressions cultes, molt precises i, sovint, d'una certa dificultat. El lector està obligat a buscar al diccionari si vol seguir, amb plena comprensió del vocabulari, la lectura del llibre. Vocabulari pulcre i selecte, descripcions suggerents i molt atractives, maneig dels mots per demostrar que la llengua és un element viu i amb una enorme capacitat de comunicació. El lector hi trobarà multitud d'exemples. Vegem-ne alguns:

Dictis explica a Perseu com Polidectes va quedar enamorat de Dànae així que la va veure:

«Com el caçador queda petrificat davant el cérvol airós que ha cobejat anys i anys sense haver-lo; com el caminant assedegat obre els ulls febreros davant la font benefactora, com el nauta exhaust per la lluita amb la tempesta veu el raig de sol en la celstia de la nouvinguda calma, així Polidectes restà davant Dànae. Era segur que mai un raig de sol travessà l'univers amb la força i l'escalf amb què la visió de Dànae travessà el pit del nostre rei». (p. 49)

Polidectes acut a l'oracle a demanar consell i aquí es produeix una de les escenes vibrants del llibre, quan la pitonissa li respon amb un joc de paraules que permet una doble lectura: *Victoriós... el Rei... Perseu... abatrà* (p. 76), i que cada un dels dos protagonistes interpreta com més li convé. Exemple molt idoni per fer exercicis de llenguatge a l'aula...

La descripció de Medusa per l'endeví és també antològica:

–Medusa és un monstre capaç de transformar en pedra tothom qui provi de sostenir-li la mirada. Jeu amb les seves germanes, les altres dues Gorgones, en una caverna a l'extrem més allunyat del món. [...] és un monstre fred i silenciós. (p. 76)

Més endavant una de les cigonyes li fa, a Perseu, una descripció de les Gorgones:

–Les Gorgones són monstres molt antics, del temps en què la terra va formar-se i arribà amb un pacte amb la mar. La més terrible, ja ho deus saber, és Medusa, que tu vols veure (però no te la miris cara a cara), i té el cos escatat, un llarg coll i un rostre que un dia fou de dona, però que ara és horrible, pla, amb unes dents llargues que li ixen de la boca, i uns ulls que semblen treure foc, capaços, ells sols, de matar o deixar convertit en pedra qui sigui que se'ls acosti. Per cabells té tot un embull de serps que s'entortolliguen i desentortolliguen contínuament, enmig d'un paorós esgarip format pels seus xiulets. (p. 86-87)

El llenguatge de Vallverdú ens permet conèixer el significat de paraules noves. Això ens obliga a anar sovint al diccionari però val la pena per comprendre la riquesa d'aquesta literatura. Algunes de les paraules que trobarem són: *aglevats, cantusseigs*, (p. 17); *s'acorrerà, ruixim* (p. 18); *nauxer* (p. 24); *abrusarà, clivellaran* (p. 25); *clapoteig, lliscaven* (p. 34); *sàrries, senalles* (p. 40); *ormeigs* (p. 43); *celístia* (p. 49); *captament, petja* (p. 55); *ert* (p. 56); *esglaiats, bleix* (p. 78); *esmunyir-se, esqueixar* (p. 79); *espluga* (p. 80); l'expressió *terra amb la terra* dita per la parella d'avis, Filemó i Baucis (p. 85); *esbalçader* (p. 86); *s'entortolliguen i es desentortolliguen, paorós* (p. 88); *doll, tolla* (p. 89); *encisava, s'afonà* (p. 90); *junyits* (p. 91); *clova* (p. 93); *befa* (p. 95); *lluors* (p. 97); *vesprejar* (p. 98); *rogall, facinerós* (p. 99); *brandant* (p. 100); *adelerat, l'esma, llindar* (p. 103); *gruny* (p. 104); *garfia* (p. 107); *soc, brunyit* (p. 108); *lluor* (p. 109); *enutjat*, (p. 110); *fuetades* (p. 112); *testa*, (p. 113); *abellidor, malastrugança* (p. 114); *palmell* (p. 116); *fenedures* (p. 120); *eixordada* (p. 121); *copejava, vantava* (p. 122); *roman* (p. 124); *fona, promontori* (p. 126); *l'esguard, esfereït, brandant* (p. 131); *raïmades* (p. 133); *noliegessin, esbandir* (p. 134); *testa, rou* (p. 137); *foragitada, calafatejar* (p. 138); *solca* (p. 140)...

5.6

Una escena emotiva

La novel·la està plena de moments molt suggerents i atractius que val la pena comentar amb els lectors. No em puc estar d'aturar-me en un parell d'escenes molt sensibles i emocionants protagonitzades per dos personatges secundaris però que amb dos moments en tenen prou per captivar el lector.

En un moment determinat, durant el camí, Perseu s'atura a descansar a casa d'un parell d'avis molt entrançables: Filemó i Baucis, que apareixen davant de Perseu com un model de senzillesa, d'acolliment i d'estimació, i li manifesten el següent:

–Els nostres noms potser és l'únic que de nosaltres hagi de quedar quan tu tornaràs, Perseu, car la fi dels nostres dies és propera i tal vegada quan tornis a passar per aquest indret ja siguem terra amb la terra. Ens hem estimat tota la vida, i hem demanat a Zeus, pare dels déus i dels homes, que ens faci la mercè de continuar units després de morts. Voldríem fer inacabable la nostra estimació. (p. 85)

Al cap d'un temps, de retorn a casa, Perseu es recorda dels dos ancians i passa per la cabana on viuen i entra a saludar-los una altra vegada, però no hi són. La porta és oberta però tot està desendregat, cosa que angunieja Perseu. S'asseu sota un arbre del mateix jardí i sent les seves veus: Baucis i Filemó estan contents d'estar junts després de morts... Perseu es gira i s'adona que està sota un roure cobert d'heura:

L'heura tenia l'arbre totalment abraçat i les seves arrels estaven ficades a les fenedures de l'escorça. Llavors va comprendre que, en morir al mateix temps els dos ancians, Baucis s'havia convertit en el roure, i Filemó, el marit, en l'heura, que mantindria per sempre més abraçada la seva muller. (p. 120)

5.7

Els déus de l'Olimp i l'humor

A *El fill de la pluja d'or*, Vallverdú fa un retrat dels déus de l'Olimp, les seves dèries i manies, el seu humor, a vegades fins i tot la seva humanitat i el seu infantilisme. Serà bo observar amb detall com van reaccionant durant la novel·la els diversos déus i semidéus.

Voldria destacar-ne un de molt divertit i còmic: Faetó, qui, essent encara molt jove, demana al seu pare Apol·lo, déu del Sol i de la llum, poder conduir el carro del Sol, però com que no en sap esten el caos i les sorpreses arreu de cels i terra i escampa llum allà on no devia. L'escena, com es pot comprovar amb els fragments següents, acaba malament:

Faetó, dalt del carro de foc del Sol, amb la flama de les crineres dels cavalls i el botó de brases de les rodes, semblava una guspira insolent. (p. 97)

Això molestà molt Àries, que les emprengué contra ell... Les conseqüències les percep Perseu:

En vesprejar, quan baixà a la terra per descansar, veié dalt del cel un estel volant.

[...]

Era Faetó, per sempre més convertit en estrella errant pels cels, mai no acabant de caure, mai no acabant d'apagar-se, sempre visible de nits... (p. 98)

Un altre dels déus divertits és Èol, el déu del vent. Un dia, diu que va perdre un vent, precisament, i mentre el buscava tot anguniejat troba en Perseu i tenen una conversa que provoca una escena còmica amb ell quan recorda qui l'hi ha pres:

Afrodita, que es devia rentar el cap i aprofita el vent càlid per assecar-se'l. Sí, Perseu, a l'Olimp tot és ple de miques i miquetes. (p. 102)

Tant aquest com l'anterior són exemples del sentit de l'humor de Josep Vallverdú. Humor i fina ironia que no deixen indiferent el lector. Si voleu, en trobareu molts més exemples.

6

Han parlat d'aquesta novel·la

A la bibliografia esmentem un article d'Andreu Sotorra a la revista lleidatana *URC*, que recomanem de llegir sencera. Sotorra diu coses molt interessants que ajuden el lector d'aquesta novel·la a entendre millor els fets i algunes circumstàncies. Algunes de les idees d'aquest article són aquestes:

[...] El fill de la pluja d'or conté els ingredients de mesura i llibertat estilística per esdevenir, al seu torn, una versió de procediment clàssic. Modela dins un registre literari estricte, i fent gala d'una llengua consolidada, la novel·la és capaç de transmetre les emocions líriques i els intensos episodis enèrgics. Però Josep Vallverdú fa ús també d'una narració prou hàbil per demostrar que els poderosos –vella realitat– es valen sempre de la ignorància i de la bona fe de la massa humana, i fa que la profecia sembli sempre veritat, segons l'entonació i l'ambigüïtat de les frases que articula.

Vallverdú fa una reelaboració del món mític conservant l'època de procedència original. En definitiva, manipula els materials clàssics, novel·lant i afegint altres episodis marginals, però sempre dins del mateix ordre, sense transgressions cronològiques.

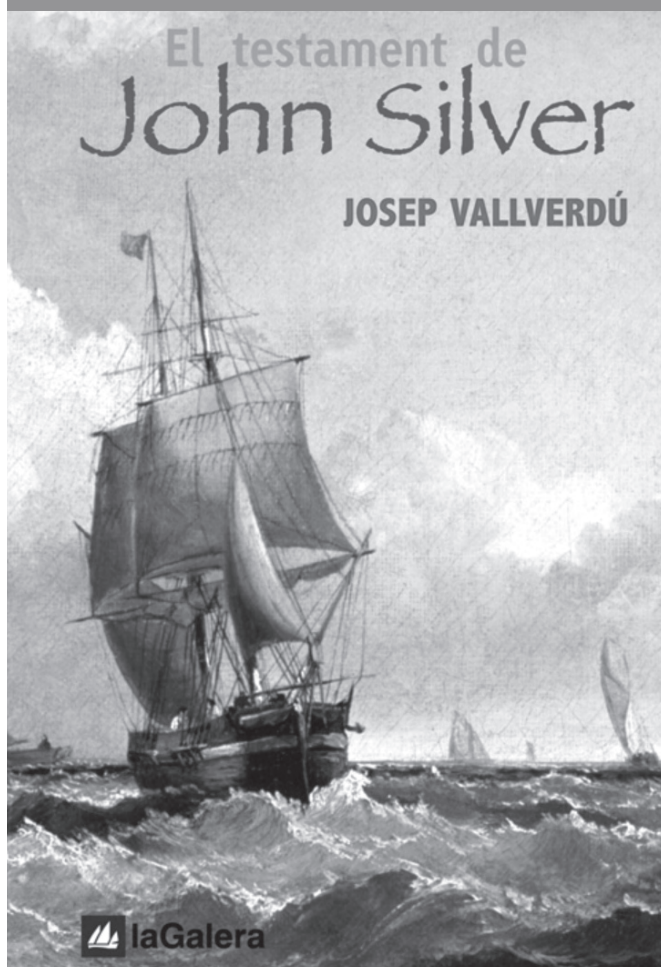
De tot plegat en resulta un relat delicat i vigorós que té sempre el matís en l'expressió. A més, l'autor juga amb unes acolorides descripcions de personatges i d'ambients. És d'agrair que un autor s'enfronti al gènere de l'èpica amb amenitat. I que ho faci, a més, amb un llenguatge capaç de transmetre una sensació de naturalitat des de la varietat i la riquesa de formes, amb dicció clara –tret habitual en la prosa de l'autor–, i amb subtilitat en els detalls.

També en parla l'article publicat a la revista *Escola Catalana* per Josep M. Aloy. Aquest n'és un fragment:

Una obra curulla de detalls on convergeix el bo i millor de la literatura d'en Vallverdú: escenes equilibradament patètiques en l'episodi de les terribles Gorgones o en el de la noia encadenada. La sòlida mescla d'ironia i ingenuïtat en les escenes del jove Faetó i la d'en Narcís... I la sensibilitat, ben palpable en l'entendridora escena dels vells Filemó i Baucis, però sobretot en l'episodi on s'explica com Zeus fa concebre un fill a Dànae. Són planes excel·lents i carregades de poesia i bellesa.

E L G U S T P E R
L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

3

El testament de John Silver,
de Josep Vallverdú

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

E L G U S T P E R

L A L E C T U R A *

1 Dades tècniques

1.1 Dades generals

Editorial: La Galera, de Barcelona.

Any de publicació: 2007.

Col·lecció: editat fora de col·lecció com a *novel·la de frontera* per a majors de catorze anys.

Nombre de pàgines: 243.

Traducció al castellà: *El testamento de John Silver*, per Mercedes Caballud. Editat el mateix any i per la mateixa editorial que la versió original.

ISBN: 978-84-246-2554-2.

Dedicatòria: *Per a Ferran Rella, flama i coratge!* J. V.

1.2 Contraportada

John Silver, el pirata de la crossa, va fugir amb una part del botí trobat a l'illa del Tresor. No se'n va saber mai més res.

Això diuen, però en realitat John Silver va viure encara una colla d'anys viatjant de grat o per força, provant de fer-se passar per un senyor i mirant de conservar el seu petit patrimoni.

Aquesta dèria el va menar per camins arriscats, propis del pirata que havia estat i fou sempre. Silver no ho volia admetre, però era un perdedor.

Qui no perdrà res amb la lectura d'aquest llibre d'acció, astúcies i passió, seràs tu, lector. Endinsa't de cap a l'aventura!

1.3 Altres observacions

Aquesta obra es considera una novel·la de frontera. Aquest nom s'aplica a les narracions destinades a lectors adolescents amb una capacitat de lectura semblant a la dels adults. Per tant, és una novel·la adequada tant per a joves que vulguin llegir un text més complex que una novel·la juvenil com per a adults.

El mateix autor ja havia escrit una altra possible continuació de *L'illa del Tresor* l'any 1990 titulada *El viatge del Dofí Rialler*, però per a lectors una mica més joves.

El testament de John Silver va guanyar el Premi de la Crítica Serra d'Or de Literatura Infantil i Juvenil de l'any 2007.

2 Botó de mostra

En el capítol «La terra», Silver s'ha instal·lat al poble de Girvy per treballar-hi de bodeguer i oblidar el passat en el món de la pirateria. A les pàgines 149-150 se'ns explica com, al cap d'un any de viure-hi, rep la visita inesperada d'un antic company bucaner. Tot i les ganes de començar de cap i de nou una vida a terra, Silver no pot evitar de sentir-se atret pel vaixell que acaba d'atracar al moll; però, quan s'adona que l'home que en baixa és l'indesitjable Gray, els sospirs dolços en record del passat es transformen ràpidament en por.

Al començament de la nova vida que menava, Silver s'havia afanyat a oblidar la vida de navegant, però la terra ferma no era tampoc ben bé el seu medi. Molt sovint el vent de mar tornava a ficar-se-li endins, amb la promesa de noves singladures. Era un somni sempre present.

D'una fragata de les que, ornament acostumat dels molls, fondejaven a Girvy, un migdia va baixar-ne una robusta figura, coberta amb ample barret blanc, que feia un bell contrast amb la levita blava i el pantaló gris. Tot just posar el peu a terra, interrogà uns nens, els demanava quelcom, i els nens van assenyalar en direcció a Silver, que es repenjava, robust i indolent, sobre el bastó. Silver, des de l'embocadura del seu carrer, encara lluny de les lloses del moll, esguardava amb delit la línia elegant d'aquella fragata de tres pals, serenament acostada al moll, tot el cordam tibant, el mascaró prominent damunt la proa, sens dubte una bella, bellíssima estampa de gran vaixell.

La figura de l'home que n'havia baixat, sense dubte un dels personatges amb comandament a bord, caminava amb agilitat i decisió. De mica en mica, tot i que es trobava lluny, començà a alentar la passa sense deixar d'observar fixament Silver. I a mesura que s'apropava, el seu rostre manifestava curiositat i perplexitat, tot alhora.

Silver hauria preferit haver-se adonat abans de qui era el navegant per poder al seu moment esmunyir-se, però ara la topada era inevitable. De manera que van acabar cara a cara, a quatre passes de distància.

–El gran escàpol! –exclamà el nouvingut, movent el cap exageradament amunt i avall–. El gran criador de lloros!

Silver va dir entre dents:

–Gray?

En un to de fatalitat, la darrera frase del nouvingut havia fet sentir de sobte tot el pes dels records a Silver. El seu lloro, Flint, havia estat el referent de la seva figura per al visitant. I aquell home tan ben vestit en parlava amb la familiaritat de qui de debò ha conviscut amb la bestiola esmentada.

–Sí, Gray, el teu vell company de la Hispaniola –parlà també entre dents l'altre.

3 Estudi de l'obra

3.1 Una aventura marinera

El testament de John Silver forma part del gènere d'aventures marineres. La tradició de novel·les situades al mar té uns orígens ben antics i singulars: justament les peripècies d'Ulisses (també anomenat Odisseu) narrades pel poeta grec Homer a l'*Odissea* ara fa gairebé tres mil anys representen l'inici de la literatura occidental. Des de llavors, el mar ha servit de localització per a obres amb components ben diversos: històries de ciència-ficció, naufragis a illes desertes, expedicions a indrets desconeguts, viatges iniciàtics, expedicions per descobrir tresors i viatges al voltant del món... La nostra tradició ha situat al mar relats de recerques de tresors, ja siguin un bé material amagat o una fita personal, en què els personatges hauran de superar reptes per anar avançant cap a l'objectiu. Josep Vallverdú està tan fascinat pel motiu literari de l'illa que fins i tot se n'ha inventat una que ha anomenat Piranos, situada a Grècia, en la qual ha localitzat diverses obres –*Trampa sota les aigües* (1964), *El fill de la pluja d'or* (1984), *El vol del falcó* (1985), *Mans de bronze* (1990), *Els fugitius de Troia* (1997), *Estimat Stavros* (1999), *El patró Gombau* (2000), *Gegants de Rocanegra* (2000) i *El silenci i la pedra* (2003). La majoria d'aquesta ficció consisteix en novel·les històriques o narracions basades en la mitologia grega.

Ara bé, la literatura universal ha reservat un lloc especial dins d'aquest gènere a certs personatges literaris: els pirates, també anomenats corsaris i bucaners. La història ha comptat amb nombrosos individus que abordaven i saquejaven vaixells i la literatura els ha convertit en l'arquetip de persona que viu en circumstàncies extremes, aventurera amant del risc, vividora que no vol renunciar a la llibertat personal, lladregota sense escrúpols, rebel sense aturador i llop de mar marginat de la societat per pròpia voluntat. Què seria de les nostres biblioteques sense el John Silver de *L'illa del Tresor* o el Sandokan creat per Emilio Salgari? Tot i que la imatge mental d'aquest personatge acostumi a correspondre a un home, també han existit, en la realitat i en la ficció, dones pirates encara més sanguinàries que els seus companys barbuts.

3.2 Argument

En aquesta novel·la, Josep Vallverdú reprèn la figura de John Silver, el personatge més fascinant de *L'Illa del Tresor*, per narrar el que va ser la vida d'aquest pirata des que va fugir de la nau *Hispaniola*, amb part del botí, fins a la mort. La història se'ns introdueix per boca de Jim, l'antic grumet, ara convertit en un pròsper navilier, que al cap dels anys vol saber què se n'ha fet, del bucaner. La seva investigació el porta a conèixer el reverend Tarn, vicari de la parròquia on Silver va acabar els seus dies a cura de qui havia estat el seu predecessor en el càrrec de rector. Aquest antic rector havia deixat unes notes sobre les converses mantingudes amb el vell mariner, que després Tarn amplia amb molta imaginació per escriure el relat novel·lat dels darrers anys de la vida de Silver.

3.3 Anàlisi formal

3.3.1 Capítols

La novel·la conté disset capítols amb un títol breu a manera de resum: «On deu ser Silver?», «Aneu a Mablethorpe», «Silver al Nou Món», «Què hi ha a Santa Cruz? », «Dues cames», «La tempesta», «Per pagar el viatge», «Patró Silver», «Cuiner Woods», «La bèstia», «La terra», «Hora negra», «Noia irlandesa», «Caçador sense buf», «El perpal», «Silenci» i «La pau».

3.3.2 Narrador

Un dels trets més complexos d'aquesta novel·la recau en el narrador, perquè l'autor distribueix la veu narrativa entre dos personatges: Jim al principi i al final de l'obra, i el reverend Tarn a la resta. Si bé Jim explica les seves pròpies accions en primera persona –i també justifica la raó per publicar la història de Silver a l'últim capítol–, el reverend Tarn basa el seu relat –en tercera persona– en els apunts que el reverend Samler va prendre quan escoltava el que Silver explicava del seu passat.

En els fragments següents Jim especifica la multiplicitat del punt de vista narratiu:

La passa següent [de Jim quan investiga el passat de Silver] fou anar a Loggery, on la plaça del reverend Nick Samler l'ocupava ara el vicari Tarn, el qual tenia notícia de la figura de Silver pel que li n'havia contat el seu antecessor i pel fet que Samler havia deixat unes notes sobre les converses tingudes amb el vell mariner; i el vicari Tarn, que escrivia relats, les havia ampliades en forma de crònica.

Per tant, jo potser podria disposar d'un relat escrit en forma novel·lada, però basat en totes les notes que havia deixat qui convisqué amb Silver els darrers temps de la seva vida. (p. 27)

Com que Jim efectua la narració després dels fets, al principi de l'obra ja avança els últims esdeveniments: al final del segon capítol, Silver acabarà vivint amb el reverend Samler a Loggery. En canvi, Tarn explica la història segons el punt de vista del pirata mentre transcorre l'acció, tot i que confessa que també se n'inventa algunes escenes:

»Les notes del meu antecessor a la parròquia, Nicholas Samler, que Déu el tingui en la Glòria, no haurien permès una narració lligada sense una elaboració i un replenament de llacunes que jo he fet, pecador de mi, i per això demano a Jesús que em perdoni, perquè m'ha tocat d'inventar-me episodis, suposar moviments i fer aparèixer personatges que el malalt que era Woods no recordava bé. (p. 236)

Si es tenen en compte tots els narradors que intervenen en el relat de la vida de Silver, el lector es pot qüestionar fins a quin punt el text és fidel als fets i en quina mesura i per quines raons els narradors podrien manipular la informació.

3.3.3 Temps

Com que el temps està condicionat pel narrador –que, com ja s'ha dit, és una mica embrollat–, l'acció es desplega des que Silver s'escapa de la *Hispaniola* i Jim és un noieta, fins que el pirata és ancià i Jim ja és

un home; aquests fets s'expliquen sense seguir-ne l'ordre cronològic. Pel que fa a l'època en què transcorre, sabem que se situa a cavall del segle XVII i el XVIII perquè el document que guarda l'advocat Seymour amb la voluntat de Silver té la data de 180... (p. 27) i la Guerra del Francès (1808-1814) transcorre durant aquells anys (p. 130), tot i que trobem poques referències exactes de la durada dels viatges i de les estades a cada lloc. Es pot deduir que el temps que transcorre entre la fugida de Silver de la *Hispaniola* i la seva mort és aproximadament el període en què Jim passa de ser un noi a ser pare de família, és a dir, entre deu i vint anys.

3.3.4 Espai

Encara que aquesta novel·la és una aventura marinera, el protagonista és un pirata i diversos episodis se situen al mar, cal tenir en compte que uns quants capítols es desenvolupen en pobles costaners o terra endins. Una part de l'acció se situa en una illa, una localització que troba multitud de referents literaris amb connotacions positives –llibertat, natura– o negatives –abandonament, solitud, naufragi, càstig. En aquest cas, l'illa s'ha convertit en una presó de la qual Silver i d'altres personatges volen escapar. Segons ell, *un tel d'avorriment queia damunt totes les coses, i l'illa s'havia transformat en una presó* (p. 56).

Al llarg del periple, Silver recorre llocs reals i d'altres d'imaginats per l'autor. Aquest és l'itinerari aproximat que segueix:

- Les Antilles, a l'Amèrica Central
- Santa Cruz del Boyo (inventat), al nord de Veneçuela, aproximadament a les illes Hermanos, l= 12º N L= 064ºW
- Boafica (inventat), al nord de Veneçuela, a l'est de Cumaná, l= 10º N L= 064º W
- La Gorla (inventat), a prop de Boafica
- Botana-Ho (inventat), al sud del Golf de Guinea
- Bristol (real), Anglaterra, l= 51º N L= 003º W
- Glasgow (real) (Longhorn Manor, un poc al sud-est de Glasgow), Escòcia, l= 56º N L= 004º N
- Ayr (real), al sud-oest de Glasgow l= 55º N L= 005º W
- Mablethorpe (real), Anglaterra, l= 53º N L= 000º E
- Girvy (inventat), a l'oest de Glasgow
- Bristol (real), Anglaterra, l= 51º N L= 003º W
- Girvy (inventat), a l'oest de Glasgow
- Centre d'Anglaterra
- Glasgow (real) (Longhorn Manor, un poc al sud-est de Glasgow), Escòcia, l= 56º N L= 004º N
- Ayr (real), al sud-oest de Glasgow l= 55º N L= 005º W
- Tettle (irreal), al nord-oest de Leeds, Anglaterra, avui podria ser Settle l= 54º N L= 002º W
- Loggery (inventat), avui podria ser Scunthorpe, Anglaterra l= 54º N L= 001º E

3.3.5 Estil i llenguatge

El text combina la narració en passat amb descripcions i diàlegs rics i treballats; el vocabulari precís i evocador que tant caracteritza la llengua de Vallverdú també es detecta al llarg de l'obra. Els fragments següents il·lustren aquesta diversitat de la tipologia textual.

Narració:

Silver es passà l'espasí per la cintura i sortí de la cambra sense acomiadar-se, silenciosament irritat. El precedia un criat que havia aparegut al marc de la porta. El batre de la crossa es perdé passadissos enllà. (p. 45-46)

Descripció:

Silver tenia llibertat de sortir a voltar pel que en deien la ciutat, que disposava només de quatre carrers, tres dels quals dibuixaven braços del més llarg, paral·lel a mar. Els carrers, per l'extrem més oposat, acabaven en costa, adreçats a la pura selva. El carrer de mar era el dels magatzems, els obradors i la taverna. (p. 46)

Diàleg:

–Creieu-me, senyor Smithy, estem encantats de tenir-vos a vós i als altres convidats aquí, a casa nostra. Dit això, afegiré que, tanmateix, aquesta reunió hauria tingut un marc més adequat en el vostre club –començà Marion.

–La Casa de Te? Per descomptat –assegurà el senyor Smithy–, està sempre oberta a conferències i dissertacions.

Marion va somriure maliciosament.

–Voleu mirar, si us plau, i comptar les dames assistents a aquesta reunió?

–Dames? Ben cert que en veig un colla, un bon pomell de flors.

–Doncs, si la reunió es fes a la vostra Casa de Te no n'hi hauria ni una.

–És que és un club restringit als cavallers, senyora Hawkins.

–Ho veieu? D'això plora la criatura. Per què ni les esposes dels mateixos membres del club no poden entrar-hi? (p. 227)

3.4 Personatges

3.3.4 Protagonista

John Silver. El protagonista de la novel·la és un pirata que vol deixar la vida furtiva i convertir-se en un home decent; quan intenta fer-se el llest i aprofitar-se dels altres, n'hi ha de més perspicaces que ell i en surt més mal parat que no pas quan era més jove. A mesura que avança l'acció, l'autor va definint la complicada personalitat d'aquest personatge, un perdedor durant bona part de la seva vida. Ja a *L'illa del Tresor*, el seu caràcter evoluciona (per tant, segons la categorització d'E. M. Forster de personatges plans i rodons, aquest seria clarament rodó). A *El testament de John Silver* trobem moltes referències a la seva actitud, manera de pensar, intencions i sentiments. En aquestes citacions, es veu com pot gallardejar d'haver estat un pirata sense escrúpols, maquinador, opressor i molt bregat:

...aquell cínic pirata [...] prou era capaç de fer un tracte d'immortalitat amb el diable... (p. 12)

Desconfiat del gènere humà [...]. Quan li convenia, Silver era un lladre amb tota la barba. (p. 14)

Silver tenia coses de serp, s'amagava sempre que ensumava el perill. (p. 25)

–Què us havia de dir, el patró? O us penseu que us ho contaria tot? Per això, havent-me'n assabentat a temps, perquè és molt difícil que a mi m'enganyin, el vaig haver de reduir. No tinc cap ganes de malferir ningú, però ho faré sense que em tremoli el pols si m'hi veig obligat. [...] Si d'altres pensen fer-me la traveta, ho sabré. I els peixos que havien de menjar-se el capità Silver faran un bon àpat amb els desgraciats que no obeeixin. (p. 89)

–[...] Tot ho arrangeu amb quatre peces que dringuen! Jo [Varón] us he servit, i m'agradaria poder servir-vos encara, però ja veig que no teniu amic ni parent.

Varón havia parlat amb sinceritat. Silver se sentí tocat, però, com en cada ocasió que els sentiments nobles, de fidelitat, se li posaven davant, ell s'atrinxerà rere la seva desconfiança i resistència a cedir als impulsos instintius tendents a la caritat. (p. 103)

Algú li havia dit una vegada que ell no tenia principis. «I és clar que no els tinc», pensà ara, fredament. (p. 129)

Encara que també se li coneix una vessant més dèbil, compassiva i fantasiosa:

I les idees de veure's principal d'un territori americà s'havien fos en la calitja d'aquelles hores. Silver havia recuperat el seny i es repetia una volta i una altra que el seu interès, el seu únic objectiu, era tornar tan aviat com pogués a Anglaterra i menar-hi la vida de senyor que sempre l'havia il·lusionat. (p. 34)

Unes gotes de suor [de por] havien aparegut al front i al nas de John Silver. [...]

Silver no movia ni un múscul. (p. 41)

Amb dificultat Silver va posar-se dret oscil·lant sobre l'única cama mentre afermava la crossa. (p. 42)

Silver tenia els dintres endolats. Es confessava que mai no s'havia trobat tan inexplicablement deseparat. (p. 44)

Silver havia vist de tot, però s'esgarifà de pensar que aquella criatura pogués ésser assotada com un mariner rebel. (p. 53)

–No els podia deixar enmig de l'oceà –comentà Silver a Harna–. I això que l'abandonament de mariners díscols o lladres és freqüent. Però jo no ho faria pas enmig de l'oceà, sinó desembarcant-los en una platja. (p. 97)

Passava dies i dies sol, desesperat. Varón devia haver trobat alguna amistat en alguna banda de la vila, i només el veia de lluny algun dia. Silver arribà a témer que acabaria per abandonar-lo del tot. En el fons, ara, la soledat el rosegava. (p. 103)

De tant en tant sentia una punyida, perquè es temia que a ell, quan li arribés de debò la vellesa, no l'estimaria ningú; es tenia per una ànima amb àvols pensaments, sempre amatent a fer alguna malifeta. I potser per això es repenjava en certa mesura en Simon el Tort, com si la seva amistat el purifiqués. (p. 143)

[...] el vell navegant ja semblava sentir l'oratge marí entre les veles. Silver no podia negar el seu fort component d'home de mar, i ara feia molt, molt de temps que no sentia el grinyol del cordam i el carrisqueig de les quadernes. Si bé al començament volia oblidar la mar i ho havia quasi aconseguit, la mar no l'havia oblidat i ara el temptava com si li fes una carícia. (p. 153)

Silver no havia confessat a Glòria, perquè no ho deia a ningú, i esquivava tota situació compromesa, que ell no sabia de lletra. Si el missatge anava destinat a ell, una segona persona l'hi hauria de llegir. Maleí aquella doble indefensió. (p. 158)

Se sentia derrotat, vençut, i el desànim se li barrejava amb la ira. (p. 166)

Passats un mesos, experimentava sentiments diversos: d'una banda es feia il·lusions que aquella vida retirada i regalada a casa dels Parry duraria sempre, i altres estones sentia el cuquet de tornar a veure món des de la llibertat. Per fer-ho més complicat, prou sovint es confessava que poques aventures més emprendria, el cos li pesava i tenia consciència dels anys i la feblesa de l'envelliment. (p. 175-176)

Silver de vegades no està d'acord amb la seva manera de fer i lluita contra si mateix; fins i tot té ganes de canviar:

De vegades, ell mateix es recriminava per caure sota l'obsessió del diner, però Silver mai no n'havia tingut, i ara entrava en una fase de la vida que el feia confiar només en la palanca de la riquesa, la benestança, l'ascens social. (p. 90)

Sí, tot seria diferent, emprendria una nova vida, posaria en negocis els diners que tenia de l'Illa del Tresor i amb els que guanyaria ampliaria el seu capital. Només de vendre de mica en mica les valuoses monedes de plata i alguna d'or del seu tresor ja podria anar vivint. Pensava comprar-se bones robes i aparentar, potser fins a creure-s'ho ell mateix, un cavaller amb bon passament. I aneu a saber, si s'esqueia, aprofitaria la fortuna d'alguna dona, evitant de casar-s'hi, perquè ell no era amant de cap subjecció.

Sabia fer tots els papers i, sempre que li semblava escaient, els feia. Després, va dir-se que fantasiejava, operació perillosa: que el que calia en tota ocasió i ventura era veure-les venir. (p. 131-132)

L'antic cuiner entenia, entre callades malediccions, que encara li tocava de treballar en aquesta vida. Sovint se sentia sobtadament cansat, i li costava d'arriar. Percebia un afluirament de la tibantor muscular, i caminava un xic més feixugament cada dia. Ara enyorava el vell Simon el Tort, enyorava algú que fos bona persona, la presència de la qual li fes oblidar per uns instants que en la seva vida treien sovint el nas la malfiança i el ressentiment. A voltes es demanava si mai tindria pau, si s'estroncava aquella fal·lera de venjar-se de la viuda Lachlan. (p. 177)

No cessava de pensar-hi: el corcò se li havia clavats endins. Un cop de sort com aquell, per inesperat, desencadenava impaciència per retrobar Glòria i satisfer la set de venjança. Silver podia ser rancunios com un personatge de tragèdia, tot i que en el dia a dia es manifestava com un home tranquil, viu, un xic astut; en el fons el posseïa un urc encès, una orgullosa consciència del que ell suposava que era la seva llestesa i murrieria. I per això no havia patit una badada tan colossal com la que suposava abandonar tot el seu patrimoni en mans de la viuda Lachlan, precisament deixant-la voluntàriament ben sola i mestressa, total per satisfer el desig de tornar a petjar dos dies una coberta de veler. Ell, astut com una guilla, calculador com un tigre, havia badat com un passerell! (p. 187)

Com que és un personatge rodó, no és sempre un mala bèstia, i les seves habilitats camaleòniques també li permeten aparentar diferents personalitats i arriba a despertar simpatia en algunes persones que l'envolten:

[Jim] *mantenia una mena de simpatia irreprimible per aquell bergant.* (p. 15)

–Woods! *Un personatge fascinant! –el definí Hackey-Jones–. Woods! –repetí–. L'amic Woods.* (p. 20)

[...] *pel que jo [Jim] retenia de la meua experiència en el viatge a l'Illa, Silver era un home rude, que podia exhibir de vegades un bon llenguatge; ara, de ben vestit, no l'hi vaig veure mai.* (p. 25)

Malgrat la intrínseca condició de mala peça del personatge, jo [Jim] no podia oblidar que, de tots els expedicionaris que havíem pres part en l'aventura de l'Illa, ell era el que m'havia estat més proper. Com una mena d'oncle, trampós i gens de fiar, però, en definitiva, fascinant. (p. 28)

–Que bé parla –comentaven després els homes. (p. 128)

–Hawkins: *heu pronunciat ara fa un moment l'expressió «el meu amic», referida a Silver. No us sembla, diguem, excessiu dir-li «amic» a un bucaner?*

Jim Hawkins va somriure tristament.

–Potser us costarà de comprendre-ho, i em sap greu. *Hi ha moments, afectes, situacions, que cal haver viscut per qualificar-los. Ningú no és tan desposseït d'ànima que no tingui moments bons. Silver, ho porto molt dintre meu, m'estimava, tot i que de vegades m'havia utilitzat per a les seves ambicions. Penso, ara, al capdavant, que Silver havia patit prou per estar net d'antigues culpes. I era un perdedor.* (p. 241-242)

No només coneixem l'interior del protagonista; el físic de Silver és ben peculiar i, tot i no haver llegit *L'Illa del Tresor*, podem tenir en ment la imatge del pirata de la crossa i el lloro. A *El testament de John Silver*, sabem que substitueix la crossa per una cama de fusta i que de vegades es vesteix amb robes elegants; a més a més, com que es fa gran, el seu cos també envelleix:

[...] *amb el record de la seva pintoresca figura,* (p. 15)

–Tenia dues cames –afirmà–. *Coixejava i es repenjava en un bastó, però tenia dues cames.*

–No és el mateix home –vaig fer, abatut–. *Aquell tenia una sola cama, i duia una gruixuda crossa.*

–No! *Res de crossa. Dues cames, sinó que una era de fusta. Woods, ho veieu? Ah, cal felicitar el fuster, perquè devia ser tot un artista!*

«És clar», *vaig pensar: «wood, ço és 'fusta'». Així que el vell truà s'havia fet fer una bona extremitat de fusta. Me l'imaginava trescant àgilment, sense crossa ni lloro. El meu interlocutor em certificà que la crossa havia estat substituïda per un bastó de mànec cisellat.* (p. 18-19)

No seria una vida aventurera, però el cos de Silver, feixuc i amb un gruix d'anys comprometedor a sobre, no s'adiria al tragí i al sotsobre d'antany. (p. 180)

A Tettle aviat es va deixar de parlar del nou hoste, l'home que, a l'hospital, obria una estona els ulls, però mirava inexpressivament i no parlava ni responia als estímuls.

No seguia cap conversa. Feia fila de no entendre res del que li deien. (p. 206)

Veiem també com, a part del seu camuflatge, segons el context i els ulls que el miren, rep diferents noms:

el vell cuiner de la Hispaniola, (p. 12)

el trafica bucaner de la taverna de Bristol i cuiner del veler. (p. 15)

John Silver, o John el Llarg. (p. 15)

no traginava aquest cognom, sinó el de Woods. (p. 18)

–Silver, eh? Per què va canviar de nom? [...]

No li vaig dir, però tenia la sospita que el canvi de nom obeïa a la necessitat de no ser reconegut fàcilment. (p. 22)

del difunt excuiner i pirata. (p. 27)

Algú va fer-ne fonedissa una picossada, se la va endur amb nocturnitat de la Hispaniola. Van ser les rates? En tot cas una rata molt grossa. (p. 151)

El carro amb la desferra del Sense Nom entrava a Loggery. (p. 211)

–Perdoneu-me, reverend, que m'hi fiqui –va fer la senyora Glenburst una tarda, posant-se decidida davant el rector–. No seria hora de donar un nom a aquest fill de Déu? Ell no ens pot dir el seu, potser no parlarà mai. Busquem-li un nom amb què puguem adreçar-nos-hi.

Acordaren que li dirien John, al cap i a la fi sant Joan era el patró de la parròquia. (p. 213-124)

3.4.2 Personatges secundaris

Jim Hawkins. Gràcies a la seva curiositat investiga la vida de Silver i arriba a publicar-ne un llibre. Ells dos s'havien conegut molts anys abans, quan navegaven en cerca d'un tresor.

Reverend Samler. Quan Silver és a punt de morir, el reverend Samler l'acull a casa seva perquè es refaci. Encuriós pel passat del malalt, li pregunta el seu origen i n'escriu unes notes.

Reverend Tarn. Quan Jim investiga la vida de Silver i arriba a Loggery, el reverend Samler ja és mort, però el vicari Tarn ocupa el seu lloc i ha convertit en crònica els apunts que el seu antecessor havia escrit sobre les converses amb Silver.

Glòria Lachland. Silver troba allotjament a casa de la viuda Glòria Lachland a Girvy. Encara que es fan amics, tots dos tenen la intenció de robar diners a l'altre; Glòria és més astuta que Silver i és ella qui acaba prenent-li la fortuna. Silver se'n venja amb una lluita cos a cos i ella mor d'una de les ferides, que se li gangrena.

Principal Wartley. Un mariner de la *Hispaniola* es converteix en principal de l'illa de Santa Cruz del Boyo. Quan Silver hi va a parar, es reconeixen; Silver és de més bona fe i es pensa que podrà ser amic de Wartley, però aquest el controla igual com fa amb la resta d'habitants de l'illa.

Simon el Tort. Quan Silver viu a Girvy coneix el vell pescador Simon el Tort.

Harna. El Principal Wartley té diverses esclaves al seu servei. Quan destina Harna a complaure Silver no sap que es faran còmplices i que, juntament amb Sanok, fugiran de l'illa.

Sanok. Harna és la xicota de Sanok, el capità de la guàrdia de Wartley. Amb l'ajuda de Silver, s'escapen del domini del principal.

Baptisteu. Després que Silver hagi intentat fugir de l'illa de Wartley, el principal vol que Baptisteu, un traficant de segona, se l'endugui amb el seu veler mar endins i el llenci per la borda. En realitat, Silver i

Sanok es posen al comandament de la tripulació un cop són al veler, fan presoner Baptisteu i se'n vengen abandonant-lo en una illa deserta.

Varón. Varón, de Nova Espanya, és el pilot de *Zoco*, el vaixell capitanejat per Wartley primer i per Silver després. Varón i Silver també viatgen plegats, més tard, per l'Atlàntic a bord del *Lucky Bird*, la nau d'Algernon Parry.

Moll. El contramestre del *Lucky Bird* es diu Moll.

Algernon Parry. Silver s'embarca al vaixell d'Algernon Parry, un escocès que coneix a Amèrica, per arribar a Anglaterra fent-hi de cuiner.

Douglas/Douglas Parry. El fill gran d'Algernon Parry es diu Douglas. Està sempre agraït a Silver per haver-los portat la notícia de la mort del seu pare. Fins i tot l'acollirà a casa seva quan Silver haurà perdut tota la fortuna, anys més tard.

Gray. Mentre Silver viu a Girvy retroba Gray, un dels pirates de la *Hispaniola*. Ell està conxorxat amb Glòria per robar els diners a Silver.

Monty Blurr. Quan Silver s'encarrega de la taverna d'Ayr, lloga Monty de cambrer. Monty és el xicot de Gwen.

Gwen. Gwen és la xicota de Monty. Abans de ser a Ayr, servia una família a Tettle; quan era amb ells els va robar una moneda, que Silver reconeix més tard com a seva, cosa que li fa deduir que Glòria i Angus viuen a Tettle.

Advocat Seymour i el seu fill. Silver demana a l'advocat Seymour que faci arribar la seva ullera a Jim. El seu fill és qui ho fa i dona la primera pista a Jim sobre la vida de Silver.

Família Hackey-Jones. Mentre Silver viu a Mablethorpe es fa amic de la família Hackey-Jones; sobretot del pare, Gordon, perquè la mare no se'n refia. Tenen un fill i una filla.

MacNuts. Algernon Parry compra un *pongo*, un primat de la selva del golf de Guinea que anomena MacNuts, per endur-se'l a Escòcia. Quan el té dins d'una gàbia, l'animal es torna violent, la trenca, fereix alguns tripulants i mata Parry. Tot i que està ferit, es llança al mar i desapareix.

Marion Hawkins. Jim està casat amb Marion i li envia cartes explicant-li el viatge. Tots dos assisteixen a la presentació del llibre sobre Silver a la Cambra dels Lords.

Angus Callum. Glòria Lachlan és íntima amiga d'Angus Callum. Ells dos tramen un pla perquè Silver s'embarqui amb Gray en un petit viatge i, mentrestant, puguin fugir amb els seus diners.

Senyor Carfield. El senyor Carfield és el propietari de finques i boscos que compra la casa i la taverna de Glòria Lachlan i que, per tant, ha de fer fora Silver de casa seva quan ella abandona el poble secretament.

Senyora Glenburst. Quan Silver arriba moribund a la Casa d'Acollida, la senyora Glenburst en té cura i el reanima.

Altres personatges de *L'illa del Tresor* no formen part dels esdeveniments de la novel·la però s'esmenten: el doctor Livesey, el cavaller Trelawney, el capità Smollett, la mare de Jim, Ben Gunn, Flint (...i el lloro!).

4 Connexió amb altres matèries

4.1 Història i geografia

Diferències del paper de la navegació i del transport marítim antigament i en l'actualitat. Relació d'aquest mitjà amb d'altres al llarg de la història. Intercanvis i influències que ha rebut Catalunya per via marítima. Conseqüències de la navegació transoceànica.

4.2 Ciències socials

Existència de la pirateria actualment: context geogràfic i econòmic, mètodes i objectius dels pirates.

4.3 Història de l'art

Pel·lícules d'aventures situades al mar.

Altres obres d'art de motiu marítim (pintura, escultura, música).

4.4 Literatura

Tipologia textual: la narració en primera persona (fragment narrats per Jim Hawkins) i en tercera persona (fragment narrats pel reverend Tarn), la descripció d'espais i personatges, el diàleg, la carta i el diari personal.

5 Aprofundim-hi més

5 La continuació de *L'Illa del Tresor*

Diversos autors s'han atrevit a escriure la continuació de novel·les clàssiques. Josep Vallverdú ja ho havia fet l'any 2003 amb *Les raons de Divendres*, una versió del *Robinson Crusoe* en què el protagonista no era Robinson sinó Divendres, el seu esclau. Les aventures d'Stevenson també l'havien temptat abans d'*El testament de John Silver*, quan va escriure *El viatge del Dofí Rialler*, en què explica el retorn de Jim i la seva dona a l'Illa del Tresor a bord del vaixell *Dofí Rialler*. De fet, Vallverdú coneixia molt a fons el clàssic d'Stevenson perquè l'havia traduït al català. El títol original de *L'Illa del Tresor* és *Treasure Island* i és una novel·la en anglès publicada a final del segle XIX.

Vallverdú comença *El testament de John Silver* copiant l'últim paràgraf de *L'Illa del Tresor* (p. 9). La frase tan intrigant del final va fer volar la imaginació de Vallverdú per esbrinar què se n'havia fet, de Silver:

Silver havia fugit, Ben Gunn féu els ulls grossos en veure'l escapar en un petit bot unes hores abans, i ara ens assegurà que havia obrat així per preservar les nostres vides, que segurament haurien perillat si «aquell home amb una sola cama hagués continuat a bord». Però això no era tot. El cuiner de bord no se n'havia anat amb les mans buides. Havia fet un forat en una de les mampares quan ningú no el veia, i n'havia tret un sac de monedes, amb un valor aproximat de tres o quatre-centes guinees, que li havia de fer servei en les seves futures aventures.

De Silver, no n'hem sentit a dir res més.

(R. L. Stevenson. *L'Illa del Tresor*)

La manera com Vallverdú escriu la seva continuació respecta l'argument d'Stevenson, però el clàssic només és un punt de partida per a una novel·la completament nova i diferent. L'autor català selecciona alguns elements de *L'Illa del Tresor* com a base per bastir-hi la seva història, sense trobar-se encotillat per haver de ser-hi fidel. Té la llibertat d'adoptar, adaptar i afegir personatges, completar l'argument amb esdeveniments imprevisibles, substituir els narradors i tractar alguns temes des d'una perspectiva moderna. Gràcies als seus coneixements de llengua i literatura anglesa i cultura anglosaxona, els elements inventats prenen un verisme que dóna qualitat a l'obra. Alguns components que mantenen la flaire de l'obra de l'escocès són, per exemple, la carta de Jim a Marion (p. 135-136), que imita la missiva de Trelawney de *L'Illa del Tresor* en què narra les gestions per trobar un vaixell a Bristol. També apareixen altres símbols com l'ullera que rep Jim i que fa de detonant per a la història, és l'enllaç entre una narració i l'altra i també torna a aparèixer per cloure la novel·la:

Una tarda, ho recordo bé, entre els papers d'un calaix va aparèixer la tarja de l'advocat que m'havia portat la ullera. [...]

Vaig rumiar, tot fantasiejant, què devia haver fet John Silver en el temps transcorregut des de l'aventura de l'Illa del Tresor fins a la seva més que probable mort. (p. 13)

Em referí que en les darreres hores de lucidesa el malalt li pregà encaridament que fes arribar la seva ullera de llarga vista al senyor Jim Hawkins [...].

–Conserva el senyor Hawkins la tal ullera? –demanaren unes dames.

Jim va aixecar-se i anà a cercar-la. La mostrà al públic, no sense emoció. (p. 239)

Un altre símbol de *L'Illa del Tresor* que també s'esmenta aquí és la misteriosa Taca Negra, el dibuix d'un cercle negre sobre un paper blanc que rebia un pirata com a amenaça de mort:

Si algú es trobava malament, va poder dissimular-ho poc temps: Lope, el cuiner, va caure en rodó, enfebrat. El van allitar i Silver es va témer que el rondava la Taca Negra. (p. 100)

No li importava res de res, cap altra cosa que la venjança. Quefer de pirata, Taca Negra. L'honor dels bucaners. (p. 195)

John també recupera la cançó que esdevé leitmotiv del clàssic d'Stevenson, «Quinze són que volen el cofre del mort, / quinze són, oh, oh, i una ampolla de rom» (p. 215), a més de repetir les paraules del seu lloro i alguns noms de companys de la *Hispaniola* quan havia perdut la memòria:

Silver ara parlava amb mots inintel·ligibles: «Sir Alnon, Pic, Ben. El cavaller..., Smollett.» (p. 219)

–Deia «Ben, Ben», reclamant la impossible presència del pobre orat de l'illa. I també: «Sí, capità Smollet!» I encara: «Peces de vuit, peces de vuit... has sentit, Jim?» Aquestes frases, les repetia molt sovint, no deia altra cosa que fos intel·ligible. (p. 240-241)

En diverses altres ocasions, Silver i Jim fan referència als antics camarades i llocs:

Per a un noieta de pocs anys com era jo aleshores, haver participat en l'expedició de l'Illa del Tresor constituïa una experiència única, i ha estat tots aquests anys un record intensíssim. Tot i que sé que no podem portar al dia d'avui els fets passats, somio de vegades que torno enrere en el temps per reviure l'aventura, encara que hagués de començar un altre cop amb la sinistra figura del capità Bill Bones, o el terrible cec i la Taca Negra. (p. 11)

La taverna d'on havia sortit vers l'Illa del Tresor ja no existia, la mulata que hi servia aneu a saber on parava, o havia ja mort, i els braus, o covards, mariners i pescadors que hi feien la gerra de rom eren ja fantasmes del passat. (p. 131)

5.2 Personatges amb actituds diferents

La indefinició entre el bé i el mal és un tema que Stevenson desenvolupa fins a un extrem a la novel·la *L'estrany cas del Dr. Jekyll i Mr. Hyde*, en què el respectable doctor Jekyll es converteix en l'abominable Mr. Hyde quan es pren un beuratge que ell mateix ha creat. Aquestes dues personalitats del mateix ésser humà es poden interpretar com el conflicte interior de les persones entre el bé i el mal. En canvi, a *L'Illa del Tresor*, la dicotomia s'exposa d'una manera més confosa perquè la tripulació amotinada, els pirates, també tenen gestos de generositat, mentre que la tripulació lleial, els que no són pirates, de vegades actuen mesquinament; de manera que ningú no és completament bo o dolent. A *El testament de John Silver*, també trobem aquesta indefinició en el caràcter de Silver ja que, tot i ser egoista, violent, lladre i venjatiu, ajuda els amics, sent compassió, té un fort esperit de superació i origina afecció entre alguns coneguts i, sobretot, els lectors. La simpatia que Silver desperta en el lector provoca que ens sàpiga greu que Glòria li robi la fortuna, tot i que el pirata també l'ha robada a Baptisteu. Per tant, aquests diners tampoc no pertanyen legalment a Silver. Aquest dilema es pot comparar al conflicte sobre la pertinença de les riqueses de l'Illa del Tresor –l'antic capità Flint les havia robades i les havia amagades a l'illa; es pot defensar que Jim hi té ple dret perquè és gràcies al mapa que ha anat a parar a les seves mans que troben el tresor, però ell no hi hauria arribat sense l'ajuda dels altres.

Ús de les dobles interpretacions

L'autor fa ús de figures estilístiques que ofereixen diferents nivells de lectura segons l'edat i la capacitat lectora de qui les llegeix. En alguns casos, un lector avançat pot captar una interpretació diferent de la que percep un lector menys perspicaç. Per exemple, diferents dobles lectures ajuden a construir el tòpic de les falses aparences, perquè diversos personatges adquireixen més d'una personalitat; un dels casos més clars recau en el vell John Silver, ja que podria fer veure que ha perdut la memòria després d'haver rebut una pallissa perquè el narrador incorpora verbs que deixen aquesta opció oberta. Un lector experimentat pot qüestionar-se l'amnèsia de Silver i plantejar-se si el pirata fa servir el resultat de la pallissa com a punt d'inflexió dins de la seva vida per començar de nou una existència anònima.

[Silver] *obria una estona els ulls, però mirava inexpressivament i no parlava ni responia als estímuls. No seguia cap conversa. Feia fila de no entendre res del que li deien.* (p. 206)

A partir d'un determinat moment de la seva vida [...], Silver queia en mutisme i en aparent desesma. (p. 223)

–On vas navegar, John?– preguntà ella, afable.

–Amb Jim.

–I qui era aquest capità Jim?

–No ho sé.

S'havia acostumat a dir «no ho sé» si no recordava bé el fet o la persona. (p. 219)

En aquest fragment, Silver fa ús de «no ho sé», una expressió que ha après de Harna, perquè ella i les altres noies la diuen quan no volen donar a conèixer la seva opinió:

Dies després Silver li demanà:

–T'agradaria deixar aquesta illa?

Ella va respondre que no ho sabia. Amb el temps Silver va assimilar que les noies esclaves responien així quan no desitjaven deixar veure el que pensaven. (p. 51-52)

Altres exemples d'aquesta doble interpretació es poden trobar quan la dona de Hackey-Jones no vol tenir relació amb Silver:

–El vam convidar unes quantes vegades, no cregueu que sovint. A la meva esposa, Woods no li acabà de fer el pes, i per això més aviat ens trobàvem ell i jo i uns pocs més, al Club. [...]

Vaig deduir que aquell home, bona persona i millor cap de família, d'origen rural, s'havia casat amb una noia riquíssima. [...]

–Bé... em sembla que sé la causa que precipità la marxa de Woods, o Silver. Veureu, de tant en tant a Silver se li veia el llautó, la rustiquesa i la vulgaritat. I per això vam acabar per no rebre'l a casa. La meva esposa desaprojava les seves visites. (p. 23-24)

La interpretació més fàcil és que Silver ha brodat tan bé el seu nou paper com a respectable Woods a Mablethorpe que ningú no sospita del seu passat obscur, però també es pot arribar a la conclusió que a la dona de Hackey-Jones no li agrada la companyia de Silver no només pels seus orígens modestos, sinó que l'evita perquè s'imagina que la seva fortuna prové de la pirateria i podria descobrir que ella també té entre mans negocis irregulars (aquesta idea ve reforçada pel fet que la localitat de Mablethorpe, a la costa est d'Anglaterra, ha estat famosa pel contraban). Fins i tot, a la pàgina 19, el narrador ja especifica que «els Hackey-Jones eren, deien, una família respectable», per bé que podien dir-ho perquè ho semblaven sense ser del tot veritat.

Quan Jim marxa de Mablethorpe, diu que li sap greu de només haver descobert que Silver havia substituït la crossa per una cama de fusta i que va passar de ser un pirata rústic a ser un home polít i ben vestit:

[...] *jo abandonava també aquella població amb una sensació de desànim. No havia progressat quasi gens en la meua investigació: l'únic que n'havia tret era que Silver s'havia fet fer una cama de fusta, un detall com un altre.*

[...]

Per tant, aquelles maneres refinades i l'elegant discurs exhibit a Mablethorpe els devia haver après en un indret anterior. (p. 25)

Si bé aquesta és la informació que dona Jim, el lector també és conscient que Jim sap molt més: que Silver –canviant el nom, l'ofici, l'aparença, les maneres i la companyia– va començar una vida nova a Mablethorpe, un poble que acull altres personatges ambigus, i que va fugir d'Smollet per no haver-li de rendir comptes.

Els tractes del vaixell amb què Silver arriba a Santa Cruz del Boyo tampoc no són aigua clara. Un cop el lector coneix els negocis del Principal Wartley i del patró, pot deduir que la «ferida mal tractada» (p. 31) de la qual va morir l'antic amo de l'embarcació és una metàfora de l'assassinat ordenat per l'actual amo com a venjança. Fins i tot, el lector pot dubtar de la càrrega que transporta el vaixell. Malgrat que el patró li diu que carreguen copra (p. 32), es pot sospitar que també fan arribar altres persones a Santa Cruz del Boyo secretament, encara que Silver no se n'adoni:

Finalment arribaren a Santa Cruz del Boyo, al vespre. Ningú no desembarcà, almenys aquest fou l'efecte que li féu a Silver. (p. 33)

5.4 Treballem el vocabulari

El llenguatge de Vallverdú ens permet conèixer el significat de paraules noves. En aquesta novel·la s'usen mots propis del llenguatge mariner. Això ens obliga a anar sovint al diccionari, però val la pena per comprendre la riquesa d'aquesta literatura. Aquestes són algunes de les paraules marineres de la novel·la, agrupades per temes:

Embarcacions:

Goleta (p. 14), bot de remes (p. 29), veler (p. 31), nau (p. 33), canoa (p. 85), fragata (p. 106), navili (p. 106), rai (p. 117), mercant (p. 149), bergantins (p. 149).

Parts i estris del vaixell:

Ullera de llarga vista (p. 12), coberta (p. 31), galeria de babord (p. 31), borda (p. 32), popa (p. 33), bastiments (p. 34), remes (p. 35), cordam (p. 60), caps (p. 82), timó (p. 84), pal de mitjana (p. 85), bodega (p. 89), eixàrcia (p. 93), envergadura (p. 105), cartes (p. 110), babord i estribord (p. 110), regala (p. 118), castellet de proa (p. 124), arpó (p. 124), drap de messana (p. 125), quadern de bitàcola (p. 128), mascaró (p. 149), quadernes (p. 153).

Persones d'un vaixell:

Patró (p. 31), tripulants (p. 33), pilot (p. 33), segon de bord (p. 56), comandant (p. 83), timoner (p. 84), remers (p. 85), mariners (p. 86), contramestre (p. 94), passatge (p. 105), capità (p. 219).

Verbs:

Ancorar (p. 14), vogar (p. 14), fondejar (p. 29), desembarcar (p. 33), calar l'àncora (p. 34), desplegar drap (p. 61), salpar (p. 79), hissar (p. 82), solcar (p. 94), virar (p. 100), atracar (p. 101), pescar al volantí i pescar al palangre (p. 108), costejar (p. 112), amarrar (p. 118), salpar (p. 120), rissar (p. 125), patronejar (p. 128).

Altres expressions (sobre geografia i meteorologia, entre d'altres):

A bord (p. 31), onatge (p. 33), embarcadors (p. 34), mar oberta (p. 61), milla (p. 84), a tot vent (p. 84), rumb (p. 88), temporal (p. 95), amotinament (p. 97), drassanes (p. 104), travessa (p. 104), golf (p. 105), graus (p. 111), canal (p. 131), moll (p. 149), escala (p. 149), oratge (p. 153), estuari (p. 155).

Bibliografia

- AGUSTÍ, Josep [et al.]. *Cistella de rovellons*. [bloc] XTEC <<http://blocs.xtec.cat/vallverdu/info/>> [Consulta: 1 març 2010].
- ALOY, Josep Maria. *Camins i paraules. Josep Vallverdú, l'escriptor i l'home*. Lleida: Pagès, 1998.
- ALOY, Josep Maria. «El fill de la pluja d'or». *Escola Catalana* (gener, 2005) <<http://www.cineticd.com/vallverdu/3/fitxa.php?id=238>> [Consulta: 1 març 2010]
- ALOY, Josep Maria. «El món clàssic en els llibres per a joves». *Escola Catalana* (desembre, 2008)
- ALOY, Josep Maria. «El testament de John Silver». [article en línia] *Escola Catalana* (gener 2008), núm. 446. <<http://www.cineticd.com/vallverdu/3/fitxa.php?id=381>> [Consulta: 1 març 2010]
- ALOY, Josep Maria. *Josep Vallverdú* [web] <<http://www.vallverdu.org>> [Consulta: 1 març 2010]
- ANGLADA, M. Àngels. *Relats de mitologia I. Els Déus*. Barcelona: Destino, 1996.
- ANGLADA, M. Àngels. *Relats de mitologia II. Els herois*. Barcelona: Destino, 1996.
- CELA, Jaume; PALOU, Juli. Apèndix a «L'home de gregal». Barcelona: Barcanova, 1992.
- CÒNSUL, Isidor. «Josep Vallverdú: un escriptor tot terreny». *Cultura* (novembre, 1988), núm. 18, p. 4-8.
- CLIJCAT. *Diccionari d'autors i autores de literatura infantil i juvenil en català*. [en línia] <<http://www.clijcat.cat/diccionari/idioma.html>> [Consulta: 1 març 2010]
- GIRALT, Sebastià. *Labyrinthus* [web]. XTEC <<http://www.xtec.es/~sgiralt/ianua.htm>> [Consulta: 1 març 2010]
- JANÉ, Albert. «Per tots els déus de l'Olimp». [Dossier dedicat a la mitologia grega] *La Galera/Cavall Fort* (1994)
- «Josep Vallverdú». *Lletra* [web] UOC <<http://lletra.uoc.edu/ca/autor/josep-vallverdu>> [Consulta: 1 març 2010]
- MAÑÀ, Teresa. «El testament de John Silver». [article en línia] *Faristol* (juny 2007), núm. 58. [Consulta: 1 març 2010]
- MARTÍNEZ, Àngel. «Literatura clàssica – 2n ESO». [en línia] *Cultura clàssica. Llatí i Grec*. XTEC <<http://www.xtec.cat/~amarti35/mitologia%202n%20eso/index.htm>> [Consulta: 1 març 2010]
- MOLIST, Pep. «On deu ser Silver?» [article en línia] *El País* [Barcelona] (5 abril 2007) <<http://www.cineticd.com/vallverdu/3/fitxa.php?id=352>> [Consulta: 1 març 2010]
- ROS, Carme i Josep MIÀS: *Josep Vallverdú* [web]. Associació d'Escriptors en Llengua Catalana. <<http://www.escriptors.cat/autors/vallverduj/>> [Consulta: 1 març 2010]

- ROVIRA, Teresa. «La represa dels anys seixanta i l'evolució fins al 1975». A: RIQUER, COMAS, MOLAS. *Història de la Literatura Catalana*. Barcelona: Ariel, 1988; pàg. 462 s.
- SOTORRA, Andreu. «El fill de la pluja d'or». *Urc* (hivern de 1993), núm. 8.
- SOTORRA, Andreu. «Una bona peça de vuit». [article en línia]. *Avui* [Barcelona] (19 d'abril de 2007) <<http://www.cineticd.com/vallverdu/3/fitxa.php?id=356>> [Consulta: 1 març 2010].

Annexos

Un «gira-sol d'històries» per a joves

Josep Vallverdú és un dels escriptors per a gent jove més prolífics del país. La seva obra destinada a aquest públic està formada per més de quaranta títols escrits amb una prosa ben elaborada, rica i suggerent.

La seva especialitat és l'aventura i sobretot la novel·la d'acció, tal com ja hem dit. Però en la seva obra s'hi observa un desig de varietat -«la varietat sempre estimula i rejoyeneix», diu Josep Vallverdú-. No és estrany, doncs, que Vallverdú hagi tocat totes les tecles possibles, és a dir, tots els temes (aventures, westerns, narracions amb missatge social, amb protagonista animal...) i totes les formes narratives (novel·la, conte, teatre, adaptacions...) i que, com un bon tastaolletes hagi creat un món literari ampli i divers, com una mena de «gira-sol d'històries», el títol precisament d'un dels seus llibres de contes.

La narrativa de Josep Vallverdú està formada doncs pels títols següents:

I. NOVEL·LES

a) D'aventures:

1) amb fons històric:

–Prehistòria:	<i>Tres xacals a la ciutat</i>
–Edat antiga:	<i>Un cavall contra Roma</i> <i>La creu dels quatre anells</i>
–Edat mitjana:	<i>En Mir l'esquirol</i> <i>L'espasa i la cançó</i>
–Segle XVII:	<i>Bernat i els bandolers</i>
–Segle XIX:	<i>Els amics del vent</i> <i>L'alcalde Ferrovell</i>

2) temes mitològics:

El fill de la pluja d'or

El vol del falcó

Mans de bronze

3) del Far West:

Punta de Fletxa

Lladres de cavalls

Joc d'eixerits

4) d'acció:

El venedor de peixos

Trampa sota les aigües

La caravana invisible

Gasan i el lleopard

L'illa groga

El viatge del Dofí Rialler

L'home de gregal

- b) amb protagonista animal: *Els genets de la tarda*
Rovelló
Saberut i Cua-verd
La conquesta del barri
Aventura al terrat
Xau, el gos naufrag
- c) amb missatge social: *En Roc drapaire*
L'home dels gats
Marta i Miquel
Un estrany a l'arca
- d) amb elements fantàstics: *Els inventors de fantasmes*
Les vacances del rellotge
Els convidats del bosc
Nàufrags a l'espai

II. CONTES	<i>Homes, bèsties i facècies</i>	(34 contes)
	<i>Gira-sol d'històries</i>	(10 contes)
	<i>Contes en òrbita</i>	(23 contes)

(La revista *Cavall Fort* ha publicat la majoria d'aquests contes i molts més.)

III. TEATRE	<i>La caputxeta i el llop</i>
	<i>Sant Jordi mata l'aranya</i>

(La revista *Cavall Fort* ha publicat una vintena d'obres de teatre breu.)

IV. ADAPTACIONS	<i>La perla negra</i>
	<i>Robinson Crusoe</i>

V. LLIBRES DE CONEIXEMENTS	<i>Història de Lleida explicada als joves</i>
	<i>Llengua catalana</i>

Característiques de la narrativa de Vallverdú

Dèiem, a les primeres pàgines d'aquest Dossier, que tot va començar amb la novel·la *El venedor de peixos*, publicada al 1960, que es va convertir no sols en la primera novel·la per a joves de Vallverdú, sinó que a més conté, tot i essent la primera, tots els ingredients necessaris i imprescindibles de qualsevol bona novel·la d'acció.

En aquest capítol revisarem quins són aquests ingredients, amb l'objectiu d'entendre millor tota l'obra de Josep Vallverdú.

1 La varietat de gèneres i la riquesa temàtica

Una de les principals característiques d'aquesta varietat de gèneres i riquesa temàtica és la recerca d'allò que el mateix Vallverdú n'ha dit «el vent de l'aventura».

Des d'aquell venedor de peixos, Vallverdú s'ha anat especialitzant en novel·les d'aventures de format clàssic on l'acció i una certa dosi d'intriga i de tensió controlada han pretès sempre captivar el lector i generar-li la dosi suficient d'enjòlit perquè aquella aventura fos la seva i, per tant, hi participés amb la màxima complicitat.

Són novel·les ben diverses; algunes, amb un fons històric; d'altres, amb la mirada posada en la tradició, el progrés i els batecs de la humanitat. Un interès que sovint es transforma en una reflexió crítica sobre els humans i les seves conductes.

Són novel·les amb una sensibilitat absoluta per la natura, pels animals, pels més dèbils, per la defensa d'uns valors... Una sensibilitat expressada sovint de forma poètica i sobre un fons humanitari que fa que, després de la lectura d'una novel·la o d'un conte, alguna cosa vibri en el lector.

Hi ha normalment, doncs, un missatge implícit optimista i de recerca de felicitat. Aquest missatge a vegades s'explicita clarament, com en el conte «Can Carbassa» (dins *Gira-sol d'històries*, p. 88) que acaba amb una consigna contundent: *Si mai feu quelcom, que algú en tregui una rialla i uns moments de felicitat*. És l'optimisme també de Fra Timó (dins *Saberut i Cua-verd*, p. 73) quan diu: *ja no sóc herbolari, però conec les herbes, ja no sóc jove, però estimo la joventut, ja no hi veig gaire, però se m'omplen els ulls dels colors de la naturalesa*.

Cada novel·la de Vallverdú és, doncs, una invitació a descobrir el vent de l'aventura. Un vent tan aviat favorable com advers, com la vida mateixa, perquè *la vida és com un vent*—diu el protagonista de *L'home de gregal—, un vent d'aventura*. En algun moment l'aventura esdevé un vent de bogeria que pot conduir cap a l'aventura de l'amor capaç de transformar els comportaments i els sentiments dels protagonistes. *Un dels aspectes que cal destacar*—diu Jaume Cela— *és que tota aventura suposa un viatge. El protagonista ha d'abandonar la seguretat de casa seva i endinsar-se en un món ple de perills. Les peripècies que viurà l'arribaran a transformar. El viatge el fa diferent. L'home que retorna, com l'Ulisses d'Homer, ja no serà el mateix que va abandonar la seguretat d'Ítaca...* (Cela, 1992)

2 El segon ingredient: l'amplitud d'uns escenaris sempre atractius

El mestratge de Josep Vallverdú es fa patent ja des de la seva primera novel·la per la seva capacitat per construir escenaris. Aquests escenaris, territoris atractius i suggerents, descrits amb precisió, aniran sent, dins l'obra de Vallverdú, ben diversos: un petit poble rural a *Els genets de la tarda* (1992), el mític Oest a *Punta de fletxa* (1992), l'antiga Roma, òbviament, a *Un cavall contra Roma* (1975), el continent africà a *La caravana invisible* (1968), l'Àsia Menor a *La creu del quatre anells* (1991), l'espai interplanetari a *Nàufrags a l'espai* (1986), el petit racó d'una goleta a *L'home de gregal* (1992), o bé simplement el bell mig del bosc,

en plena natura, a *L'ombra del senglar* (1997) o al mític *Rovelló*... entre d'altres. Dominaran sens dubte els paisatges amb mar de fons on vells mariners viuran i explicaran aventures èpiques com les que Vallverdú havia viscut llegint els clàssics universals. La precisió en la descripció de l'escenari a vegades serà notable i aportarà l'atmosfera necessària perquè el lector s'hi trobi i s'hi senti embolcallat.

Tal com diu Andreu Sotorra, Vallverdú és *un excel·lent creador d'universos literaris que formen part ja de la riquesa contista amb què comptem*. (Sotorra, 1990) No sols mostra una bona capacitat per a crear aquests escenaris, sinó també per fer-hi moure els seus personatges, amb l'elecció d'una trama els principals elements de la qual són, entre d'altres, les peripècies arriscades, el moviment continu, la incertesa dels esdeveniments, la tensió narrativa, el ritme trepidant. Aquests escenaris acostumen a ser espais oberts, de colors lluminosos. Escenaris canviants, amb camins que empenyen el protagonista a reprendre constantment el seu viatge. Escenaris que esdevenen metàfores de la vida, de l'itinerari imprevisible que cal guanyar i refer i reprendre de nou per reeixir i madurar, superant tota mena d'obstacles...

D'entre la diversitat d'escenaris, un dels que més ha fascinat Josep Vallverdú és «l'illa», no sols com a centre d'aventures insospitades, sinó també com a escenari misteriós i exòtic. No només hi ha bastit alguna de les seves novel·les —*L'illa groga* (1986), *Trampa sota les aigües* (1965)—, sinó que, a més i com a homenatge al gran narrador Stevenson, Vallverdú escriu *El viatge del Dofí Rialler* (1990), una mena de recreació i ampliació de *L'illa del Tresor* que mostra l'habilitat de l'autor d'aprofitar un personatge literari i inventar-se-li una segona vida i, per tant, noves peripècies. Una habilitat que Vallverdú ha repetit en dues ocasions més: el 2003 a *Les raons de Divendres* —un reconeixement, sens dubte, a l'autor del *Robinson Crusoe*— i el 2007 amb *El testament de John Silver*, curiosament, o no tant, pertanyent també a *L'illa del Tresor*.

3 Uns personatges vius, positius sempre en procés creixent de maduració

Els protagonistes de les obres de Vallverdú són preferentment masculins i, tot i que no sempre, generalment joves, valents, vius, audaçs, destinats a superar totes les proves que calgui tot demostrant unes qualitats sovint immillorables (l'observació, la inquietud, la curiositat, el valor, la intel·ligència... i també l'elegància, la tendresa, la sensibilitat...). Són personatges sempre disposats a demostrar *la seva sensació feliç d'iniciativa ininterrompuda d'aventura* (*El venedor...*, p. 11), o que *saben treure resultats positius de tota situació adversa i senten l'orgull dels qui no es dobleguen*, com diu el protagonista de *Punta de fletxa*.

Es tracta de personatges que, especialment quan són joves, creixen i maduren al mateix temps que transcorre l'aventura i sobre els quals el lector s'emmirallarà en molts moments de la lectura, en un procés d'identificació que va més enllà de la pura acció de la novel·la. *Vallverdú aboca* —diu Teresa Duran— *els seus protagonistes a una acció individual, fruit de la reflexió intimista, que gairebé sempre repercuteix en el benestar de la col·lectivitat. És a dir, l'acció que Josep Vallverdú proposa no és mai gratuïta, a base de l'acció per l'acció, la intriga per la intriga, no. Tant el personatge principal com els secundaris han de trobar en la causa i, sobretot, en l'efecte de l'acció, l'inici d'un renovat equilibri de convivència. I aquest equilibri percaçat té —ha de tenir, diríem— un abast sociològic i ecològic*. (Duran, 1993)

Moltes narracions constitueixen un viatge iniciàtic on el protagonista ha de sortir-se'n a base d'anar superant obstacles. Un viatge transformador en el qual es dóna més importància als esdeveniments del recorregut —i, és clar, a la manera d'explicar-los— que no pas a l'arribada a la meta. Tot i que l'arribada té sempre una pretensió n'al·ludiu-la: la d'arrencar, si pot ser, un somriure net al lector. Net i gens forçat, com la tombarella amb què el *Rovelló* obsequia els seus lectors en acabar la història...

D'aquí que s'hagi qüestionat, en més d'una ocasió, la credibilitat d'alguns d'aquests personatges. Probablement algunes de les seves característiques no coincideixin amb les que avui adopten, en general, els nois i les noies de la societat actual, «ocupats» a omplir el temps lliure en activitats més individualistes, influïts per uns missatges dirigits a alimentar i desenvolupar «valors» com la competitivitat o bé el con-

sum, i dominats per uns models que no sempre aporten la seguretat, la confiança i el marc de referència coherents perquè ells s'hi puguin identificar de manera positiva i satisfactòria. Vallverdú opta, doncs, per posar el llistó alt i aposta per uns models que, si bé poden semblar inaccessibles, permeten, això sí, estimular el lector a créixer i a madurar, si així ho desitja.

En tot cas, sempre són homes i dones que es posen a caminar amb l'objectiu d'aconseguir algun preuat tresor, una causa justa, un bell desig... personatges que arrisquen, on l'ambició més el valor es tradueix en aventura... personatges que posen sempre un peu davant de l'altre i avancen. Una atractiva i suggerent metàfora de la història de la humanitat.

La literatura de Vallverdú té totes les característiques d'allò que s'anomena literatura de la construcció del jo. Són narracions que esdevenen models discursius de fàcil apropiació per part dels joves, ja que moltes aborden temàticament la construcció d'una identitat i representen un jo en procés de construcció...

4 El llenguatge: elegància i distinció

La literatura es construeix amb paraules i Vallverdú, conscient d'això, posa al servei de la literatura tota la seva capacitat de creació i tota la seva habilitat a utilitzar les paraules.

Aquesta exercitació ha donat com a resultat l'adquisició d'un llenguatge elegant, no del tot fàcil, però suggerent i ric, i d'un notable valor estètic i poètic. *És un llenguatge –diu Teresa Duran– acurat, molt àgil, d'arrel col·loquial i popular en els diàlegs (cosa molt més patent en les seves minipeces teatrals de Cavall Fort, per exemple) i d'arrel lleugerament més culta en els paràgrafs descriptius. Sempre preocupat per la sintaxi, Josep Vallverdú escriu amb frases curtes, incisives, molt ritmades. Ell és, al meu entendre, un artesà magistral en afers de puntuació. Té un cert do per l'el·lipsi entre frase i frase, entre paràgraf i paràgraf, entre capítol i capítol...*

A cadascuna de les seves novel·les –continua dient Teresa Duran– Vallverdú sap intercalar el vocabulari específic de la professió, paratge, època a què fa referència la narració, tant si és l'alguerès a Un estrany a l'arca com la terminologia jeràrquica de la cultura bizantina a La creu dels quatre anells o el nom de les eines artesanes de L'home dels gats, sense enfarfegar. Tot plegat fa d'ell un autor molt «gràfic» que és penyora que sempre plau als lectors adolescents (i encara més als il·lustradors de bo de bo). (Duran, 1993)

Li he sentit a dir més d'una vegada a Josep Vallverdú que *el vocabulari, en el terreny denotador, té molt a veure amb aquella dèria d'Espriu d'«el mot de cada cosa». En aquest sentit convé no perdre de vista que ningú no posseeix del tot el «tresor» lèxic de la pròpia llengua. Ara, cal que ens esforcem a dir les coses pel seu nom i, si són històriques, pel que els correspon a l'època. A la llança curta els medievals en deien escona i a les polaines dels almogàvers, camarrutxes. En una novel·la moderna, si algú obre una finestra correctament accionarà no el pom, sinó la falleba.*

Vallverdú és també un mestre en l'art de descriure persones, objectes, ambients i situacions ben diverses. Hi ha moments i passatges d'un extremat lirisme i d'un delicat encís. En d'altres, les descripcions són més punyents i colpidores. Així, per exemple, en el conte «Els pobres del divendres» Vallverdú els descriu, els pobres, així: *bruts, espellifats, nafrats, amb veus enronquides o sibilants, ulls guerxinosos i cames ranques. Quins pobres més pobres!* La descripció del protagonista de *L'ombra del senglar*, un nen d'onze anys, és antològica: *...orfe de tot, flac com un secall. Que poc pesava, el noieta, no tenia ni carn ni pecats.*

5 Una constel·lació permanent de valors i missatges

Malgrat que la narrativa de Josep Vallverdú tingui un fort component lúdic, i malgrat que el seu objectiu principal sigui divertir i distreure el lector –abans que cap altre aquest ha de ser, de fet, l'objectiu principal de tota la literatura destinada a la gent jove– és una narrativa, la vallverduniana, que té, al mateix temps, la pretensió innegable d'aportar al lector una sèrie d'elements, tots molt positius i alguns clarament educatius, que l'ajudin a reflexionar i a créixer com a persona. Vallverdú no ha amagat mai el seu desig i el seu interès perquè el nen, nena o jove que llegeix una novel·la seva no sigui ben bé el mateix un cop acabat

el llibre. És a dir, que alguna cosa vibri en el lector un cop consumada l'aventura.

Aquesta actitud de perseguir el cultiu dels valors, d'uns valors tradicionals, avui força en desús, li ha valgut a Vallverdú alguna crítica i un clar etiquetatge d'autor més o menys «moralista» per una part de la poca crítica que ha tingut i que té el llibre infantil i juvenil; crítiques, tot sigui dit, que no han aconseguit fer decantar ni un gram la balança d'una línia creativa coherent i ferma.

Ens trobem, doncs, davant d'un autor coherent, concís i metòdic –diu Teresa Duran– *que sembla tenir molt clara la fita i l'abast de les seves ambicions. Vist amb ulls de lector és «un narrador que no et falla». Vist amb ulls de crític és un autor «capaç de crear una línia pròpia» i, el que té més mèrit, de ser-hi fidel, lluny dels batzacs de la moda.* (Duran, 1993) Vallverdú assegura que ell no pot deixar de ser fidel als enfocaments i plantejaments amb què va dibuixar ja els primers solcs de la seva carrera.

La narrativa de Josep Vallverdú, doncs, és una exaltació d'allò que és vital i senzill. Les seves obres tenen sempre un fons humanitari: *... crec fermament* –diu l'autor– *que dins aquesta biosfera, de tot el que hi ha, el més ric és l'home. I cadascú té coses positives, reconegudes per la llei natural, les lleis religioses i tota mena d'etiquetes. I aquesta riquesa cal transmetre-la (se'n pot dir humanisme) als joves, perquè caldrà que s'enfrontin a la vida amb algun bagatge de robustesa interior.*

El crític Francesc Boada diu: *Vallverdú té la convicció que cal mostrar als nois i noies el món sense endolciments ni falsificacions: a partir d'aquí, els conflictes humans seran la base de totes les seves narracions. Els seus herois són persones normals, allunyades del mite, que passen por com tothom i que no s'assemblen ni de lluny als 'supermans' de moda. En els seus llibres, el lector s'hi pot identificar sense sentir-se rebaixat, al contrari, els personatges li proposen un model de comportament basat en el coneixement de les pròpies forces i, això sí, en el ferm compromís de tirar endavant una empresa, sempre difícil, però no impossible.* (Boada, 1983)

En definitiva, i com a resum, de tot el que acabo de dir, voldria ressaltar per damunt de tot la fidelitat de Josep Vallverdú a una sèrie de valors –uns valors sempre universals i permanents– i l'habilitat de l'escriptor per transmetre'ls tothora i en qualsevol narració. Jo diria que, en l'obra de Vallverdú, els gèneres, els temes, els escenaris i els ambients estan permanentment i fidel al servei d'uns valors.

6 L'humor i la ironia... elements imprescindibles

L'humor i, molt sovint, també la ironia són elements importants i essencials de l'estil narratiu de Vallverdú. Joaquim Saura, en el seu estudi «Breus consideracions sobre un dels aspectes de l'estil narratiu de Josep Vallverdú», fa un ampli repàs a algunes de les novel·les vallverdunianes tot destacant-ne els aspectes que fan referència a l'humor i a la ironia. Segons Saura, els aspectes divertits de la narrativa de Vallverdú no són mostres «d'humor» a seques, sinó «del bon humor de Vallverdú», és a dir, *de la seva excel·lent salut espiritual, a causa de la qual ressegueix amb mirada comprensiva i benèvola el món que l'envolta i, en convertir-lo en matèria literària, mira també d'igual manera els possibles lectors, els joves, i sap que aquests tenen alegres l'esperit, la sang, els ulls.* (Saura, 1987)

Allà on Vallverdú mostra més la seva sagacitat és quan el centre del seu humor –per no dir-ne ironia– és l'ésser humà. La rialleta amb què fustiga molt sovint determinades actituds és d'una finor exquisida: quan Ferrovell entra a la Casa de la Vila, la troba ben buida perquè tota la gent del poble ha fugit, *fins i tot els algtzirs de calces enlluentides pel constant seure i no fer res* (a *L'alcalde Ferrovell*).

7 L'ofici, la coherència i la fidelitat d'un escriptor

Voldria acabar esmentant tres de les característiques, a parer meu, més remarcables de l'escriptor de l'Esplugu de Francolí: l'ofici, la coherència i la fidelitat. L'ofici aconseguit durant gairebé mig segle d'escriure per a joves, la coherència d'una obra sòlida i la fidelitat tant a uns temes com a uns lectors. Característiques fonamentals d'un escriptor que gaudeix d'una obra sòlida i imponent de més de cinc mil pàgines de literatura equilibrada i digna, bastida sobre uns valors que, sense oblidar l'element lúdic propi –com ja he dit– de la narrativa per a joves, plantegen alhora el repte d'una reflexió i d'un enriquiment personal del lector.

D'altra banda, la fidelitat a uns temes i la coherència de l'autor no l'han forçat –cosa que hauria estat ben fàcil– ni a repetir-se ni a instal·lar-se en una inèrcia de la qual no s'han pogut escapar alguns escriptors. En tot moment, Vallverdú ha sabut trobar la varietat i la diversitat amb una gran habilitat.

Altres narracions a l'entorn de temes de la mitologia

A continuació oferim una selecció bibliogràfica d'altres narracions basades en algun aspecte de la mitologia grega i romana i que, per tant, serviran als lectors que ho vulguin per comprovar de quines altres maneres es pot abordar el tema. I, com es pot comprovar, Josep Vallverdú s'ha convertit en un dels escriptors que més ha conreat aquesta especialitat de la novel·la d'aventures.

ALBÓ, Núria. *Ariadna*. La Garriga: Edicions del Roure de Can Roca, 2009. (Barba negra; 1) (A partir de 9 anys)

Ariadna, una petita joia, un relat, senzill i molt emotiu, és un cant a la màgia, a la mitologia, a l'amistat i a l' enamorament... És la història d'una nena de nou anys a qui un oncle seu un dia porta a visitar el Laberint d'Horta i li explica que hi ha un altre laberint, que porta el mateix nom que ella. Ariadna, commoguda, escolta la història de Teseu, del Minotaure, de Dionís... i l'Ariadna, encantada per la màgia d'aquesta història, a partir d'aquest moment ja no és la mateixa...

COCA, Jordi. *La faula dels ocells grecs*. Barcelona: Empúries, 1997. (L'Odissea; 96)

La faula dels ocells grecs és una versió, molt lliure, de la comèdia *Els ocells*, d'Aristòfanes, que va fer representar aquesta peça l'any 414 a. C.

L'autor desitja que amb la lectura d'aquesta novel·la el lector agafi interès pels clàssics. Destaca d'aquest text l'humor i la ironia que utilitza Aristòfanes i que Jordi Coca transmet amb fidelitat. El llibre porta adjunta una bibliografia, així com una petita biografia d'Aristòfanes.

CORTÉS, Jesús. Adaptació de l'*Odissea*, d'Homer. Alzira: Bromera, 2001. (El Micalet Galàctic)

L'adaptació del poema èpic d'Homer proporcionarà als preadolescents el plaer d'acostar-se a una de les històries més conegudes del món clàssic. L'editorial, a més, ha preparat unes propostes de lectura que permeten als lectors aprofundir més en els temes de la narració i a ampliar-ne els continguts.

CORTÉS, Jesús. Adaptació de la *Ilíada*, d'Homer. Alzira: Bromera, 2009. (El Micalet Galàctic; 145)

(A partir de 12 anys)

La *Ilíada* és una de les obres cabdals de l'èpica grega i, juntament amb l'*Odissea*, forma part de l'obra immortal d'Homer. Amb una prosa senzilla i àgil, Jesús Cortés acosta als joves del segle XXI aquesta obra imprescindible per al coneixement dels orígens de la nostra civilització.

DOLÇ, Miquel. Adaptació de l'*Eneida*, de Virgili. Barcelona: Proa, 1992. (El Fanal de Proa)

Arran de la batalla de Troia, Enees decideix convertir-se en un fugitiu amb una sèrie de compatriotes. Protegits per la deessa Venus, entrenen un viatge ple d'esculls per superar. La trobada amb un Polifem borni i enfurismat a causa de l'encontre amb Ulisses, l'amor fortuït que Dido, la reina de Cartago, sent per Enees, la crema que fan les troianes dels seus propis vaixells o el descens a l'Infern, són alguns dels passatges de l'*Eneida*, en una excel·lent adaptació, presentada en dotze capítols que representen dotze episodis d'un viatge ple d'aventures i dissorts.

GARCIA LLORCA, Antoni. *Ulisses, el corb*. Barcelona: Cruïlla, 2001. (El Vaixell de Vapor).

Ulisses i companyia, joves corbs de l'illa grega d'Ítaca, decideixen posar a prova el seu coratge i la seva astúcia i emprenen un viatge cap a les ruïnes de l'antiga ciutat de Troia. Farcida d'aventures i paisatges de la Mediterrània, aquesta novel·la evoca el periple d'Ulisses a l'*Odissea* d'Homer. Garcia Llorca hi posa els ingredients: ironia, bon humor, bon ritme i diversió.

GÓMEZ LABRADO, Víctor. Adaptació i guia de lectura de l'*Odissea* d'Homer. València: 3i4 edicions, 1992. (Llibres Clau).

Una altra adaptació de l'*Odissea*, en aquest cas per a lectors ja més formats, amb una breu introducció on es presenta l'obra, una guia de lectura amb propostes per aprofundir alguns aspectes de la narració i un glossari final amb aquells termes més complexos o difícils.

JANÉ, Albert. Adaptació de l'*Odissea* d'Homer. Barcelona: Combel, 2008.

Albert Jané, extraordinari vivificador de la llengua, presenta una adaptació brillant i molt personal de l'*Odissea* d'Homer amb un llenguatge gens fàcil que obliga el lector a escoltar amb atenció un text que realment ha estat escrit per ser escoltat, més que llegit. La seva lectura —diu Carles Miralles en el pròleg— ajudarà a mantenir i créixer entre nosaltres el gust per la paraula i per les contalles que les paraules contenen, el gust de dir, d'explicar i d'enraonar, els uns amb els altres; el gust de llegir, de viatjar amb la ment, de somiar i d'aprendre i d'entendre.

NAVARRO DURAN, Rosa. *L'Odissea explicada als infants*. Barcelona: Edebé, 2007.

Rosa Navarro ha adaptat la majoria dels clàssics perquè puguin ser llegits i compresos pels joves lectors. En aquest cas aborda les aventures d'Ulisses en una adaptació molt correcta, que es llegeix molt bé i que invita els lectors a enfrontar-se a la versió completa quan ells vulguin.

PI DE CABANYES, Oriol. Adaptació de *Les metamorfosis* d'Ovidi. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1991. (El Fanal de Proa; 18)

Oriol Pi de Cabanyes fa una adaptació d'aquesta obra d'Ovidi amb un llenguatge molt adequat a les capacitats dels lectors joves i amb un tractament molt atractiu d'un text complex i no massa fàcil.

RIBA, Carles. *Les aventures d'Ulisses*. Barcelona: Proa, 1986. (El Fanal de Proa)

Carles Riba va fer una excel·lent i sucosa traducció de l'*Ulisses* d'Homer al català i ell mateix es va encarregar de fer-ne una adaptació per a la gent jove amb la pretensió que, un cop llegida, hom pogués abordar millor l'original. Venint de Riba, se'ns assegura un llenguatge rigorós i selecte i una precisió en els detalls que posen el llistó molt alt.

TERRADES, Tomeu. *De la raça dels déus, de la raça dels homes*. Barcelona: La Magrana, 1990. (L'Esparver; 81)

Excel·lent recreació de com va començar el camí de la segona generació dels déus, els déus de l'Olimp. Zeus, Hera, Demèter, Posidó, Hades i Hèstia —els sis germans— i tota la seva descendència divina, protagonistes d'aventures cada cop més semblants a les dels humans: aventures i històries plenes d'enveges, traïcions, amors amagats i enganys i venjances. Plenes de grandesa i de misèria.

TERRADES, Tomeu. *Troia, enllà del mar*. La Magrana, 1992. (L'Esparver; 99)

Una recreació més sobre la guerra de Troia i les seves conseqüències, així com el tarannà dels déus, semi-déus i humans, interrelacionats per un deversall de sentiments contradictoris i escrit amb un llenguatge accessible i amè.

TERRADES, Tomeu. *Retorn a Ítaca*. Barcelona: La Magrana, 1994. (L'Esparver; 116)

Una altra interessant versió de les aventures del grec Odisseu en el llarg viatge de retorn al seu país. Un relat amè i fidel que ajudarà els lectors joves a mantenir viu un dels mites més arrelats i més atractius de la nostra cultura.

VALLVERDÚ, Josep. *Un cavall contra Roma*. Barcelona: La Galera, 1975.

Aquesta és la història d'Aldín, un jove príncep ilerget esclavitzat per l'exèrcit romà. Un cop a la capital de l'imperi, Aldín sabrà guanyar amb passes fermes la seva emancipació. Com a gladiador excel·lent tindrà la gran Roma als seus peus; el mateix Cèsar li proposarà d'esdevenir soldat de l'imperi. I, tanmateix, Aldín baratarà la fama i un esdevenidor brillant per un cavall que l'espera a la seva tribu: «Un cavall contra Roma».

Un cavall contra Roma és també una novel·la històrica, una novel·la de «romans». A través de la seva lectura, hom pot conèixer aspectes tan diversos com el tracte donat per l'imperi a les poblacions sotmeses, la vida de la milícia, el treball dels esclaus, l'activitat febril d'una vila rural o l'esplendor i les lluites polítiques de Roma.

VALLVERDÚ, Josep. *Mans de bronze*. Barcelona: La Galera, 1990.

La novel·la és la història d'en Teseu, «Mans de bronze», i totes les seves aventures, des de l'entrada del personatge al famós Laberint fins a la mort del Minotaure a mans de l'heroi, la sortida de Creta amb l'ajut d'Ariadna, i altres apassionants històries, a les quals posa fi la mort de Teseu. Josep Vallverdú combina sàviament dos dels mites grecs: el mite de Teseu i Ariadna, i el dels set contra Tebes.

VALLVERDÚ, Josep. *Els fugitius de Troia*. Barcelona: La Galera, 1992.

La novel·la comença en el mateix moment de la destrucció de la ciutat de Troia i, malgrat que no aporta massa informació sobre personatges i mites, sí que pot servir d'estímul al lector jove per tal de cercar-ne més i ampliar els coneixements sobre el món grec.

Altres narracions d'aventures marineres

Aquesta bibliografia conté una selecció de novel·les que expliquen aventures marineres (de pirates, en què busquen un tresor i situades en illes desertes o al mar). La llista és simbòlica perquè la literatura ofereix milers de títols amb aquestes característiques. La tria tant conté originals en català com traduccions.

BARRIE, James Matthew. *Peter Pan*. Barcelona: Empúries, 1990. (Traducció de l'anglès de Maria Antònia Oliver.)

DEFOE, Daniel. *Robinson Crusoe*. Barcelona: Edicions de la Magrana, 1990. (Traducció de l'anglès de Josep Carner.)

GOLDING, William. *El senyor de les mosques*. Barcelona: Empúries, 2008. (Traducció de l'anglès de Manuel de Pedrolo.)

HERNÁNDEZ, Pau Joan. *La tripulació del pànic*. Barcelona: Edebé, 2004.

LARREULA, Enric. *Ala de corb*. Barcelona: Baula, 2003.

MAHY, Margaret. *L'extrafolari viatge dels pirates*. La Magrana, 1990. (Traducció de l'anglès de Glòria Bohigas i Fina Marfà.)

PONS, Ponç. *Memorial de Tabarta*. Barcelona: Cruïlla, 1994.

RIVAS, Manuel. *El bala perduda*. Il·lustracions de Miguelanxo Prado. Barcelona: Grup Promotor, 2005. (Traducció del gallec de Núria Prats i Espar.)

SALGARI, Emilio. *El corsari negre*. Barcelona: La Magrana, 1998. (Traducció de l'italià de Jaume Creus.)

SÁNCHEZ PIÑOL, Albert. *Pandora al Congo*. Barcelona: La Campana, 2005.

STEVENSON, Louis. *L'illa del Tresor*. Barcelona: La Galera, 1999. (Traducció de l'anglès de Josep Vallverdú.)

VALLVERDÚ, Josep. *Les raons de Divendres*. Barcelona: La Galera, 2003.

VERNE, Jules. *Vint mil llegües de viatge submarí*. Barcelona: La Magrana, 1987. (Traducció del francès de Jaume Creus.)

Un setge de sang i fetge

(Un conte de Josep Vallverdú aparegut a la revista *Cavall fort*)

UN SETGE DE SANG I FETGE

Una vegada hi havia una ciutat medieval, voltada de muralles altes i de torres de defensa. Els habitants d'aquella ciutat se sentien segurs darrera els baluards i el gruix dels carreus.

Però una altra ciutat, enemiga tradicional de la primera, li declarà la guerra, i no solament això, sinó que els seus habitants, orgullosos de llur força d'atac, proclamaren als quatre vents que les muralles caurien com si de paper fossin.

—Llengua, les fareu caure! —respongueren els emmurallats.

—Ja ho veureu. D'aquí a tres dies començarem el setge. I el setge serà de sang i fetge.

—Fugiu! Els milhomes!

—Mil? —objectaren els assaltants, tres dies després—. Dos, tres, quinze mil. Els que calguin. Aquí ens teniu!

I, com de fet, començà el setge. Els atacants se situaren en tres aplegaments de tendes davant la ciutat. La porta principal, alta i gruixuda, romania silenciosa.

—Ja esteu assetjats! Quan us manqui l'aigua i el tiberi, us rendireu.

—Mai! Vosaltres sou els que us cansareu de fer vida de gitano².

Els assaltants no sabien que mitja llegua al sud de la ciutat, en unes coves, hi havia una entrada al passadís subterrani que comunicava amb la ciutat. I si era entrada, també era sortida. Total: que els emmurallats passaven queviures, aigua i vi per aquella esberla de la roca i pel llarg de la galeria.

Va passar un mes. Els assetjants dispararen algunes sagetes, els assetjats respongueren des dels merlets amb rocs i escones ... Hi havia més badalls d'avorriment entre els assetjants! El dia que feia vent, havien d'afermar els tirants de les tendes. Quan plovia, fang i relliscades. Els gossos afamats que corrien per allí no es movien del campament, l'omplien de puces; i era un patidor, tenir puces sota l'armadura!

—Què?, encara no us rendiu? —demanaven els de baix.

—Ui, que n'hi ha per temps! —deien els de dalt, ben peixats i contents.

—Ja ho veurem.

—Ja ho veurem.

La host dels assetjants no sabia com passar el temps. Els soldats s'entretenien fent escultures de fusta, jugant a saltar i parar i a cavall fort.

—Però, aquest setge, de debò que és a sang i fetge! —insistien els atacants—. Quan us rendireu, us tallarem el nas a tots.

—Ui, quina por! —reien els de les muralles.

—De moment, podríem fer una treva —proposaren els de baix.

---

2. Històricament el poble gitano o romaní ha estat un grup humà amb una gran mobilitat, que ha fet que adoptés formes de vida nòmada.

A la ciutat s'ho rumiaren. Una treva, no era mala cosa.

—D'acord. Una treva de tot un dia. Res de patacades, ni sang, ni fetge.

Durant la treva hi havia pau absoluta. Es va obrir la porta de la ciutat i alguns vilatans sortiren i es barrejaren amb els soldats assetjants. La treva fou escrupolosament observada, i algunes noies de la ciutat, des de les muralles, escoltaren les floretes que els deien els homes d'armes de la host atacant.

L'endemà, tothom amb les armes a la mà, i a fer setge. La gran porta, tancada.

Deu dies més tard, foren els de la ciutat els qui proposaren la treva.

—Treva de dos dies? Està bé —van acceptar els de baix.

Els de la ciutat sortiren, al campament hi hagué gran animació, el forner va vendre molts talls de coca, el fuster de la ciutat féu reparacions en els carros dels assetjants, i les noies ja van sortir de les muralles i es passejaren amb la mamà i amb els homes d'armes enemics.

—El meu amor és fort com les vostres muralles, deien els pretendents, o bé:

—La violència de la meva passió és ... de sang i fetge.

Passà tot un any. El comte assetjant, que havia promès no tallar-se cabell ni barba fins a retre la ciutat, tenia una testa com un plomall, i els soldats li deien «cua de cavall». Finalment es féu tallar tota aquella pelussa.

Se succeïren les treves. Els de la ciutat aconsellaren als assetjants que substituïssin les tendes per cases de pedra, i així es féu. Entre la muralla i el campament es traçaren carrers i es deixà una plaça, on —ja sense parlar de treva— cada diumenge es feia un mercat.

—Però, ja veureu quan us haureu de retre —amenaçaven els assetjants.

Quan dins de la ciutat hi havia una processó, els capellans de l'exèrcit enemic hi entraven, i també alguns homes d'armes, que feien molt de goig.

Passà tot un altre any. L'hivern havia estat molt fred i els assetjants agraïren als assetjats que els haguessin aconsellat de fer cases i plegar les tendes. La porta de la ciutat era sempre oberta, i marcava el començament del camí que menava a l'antic campament.

El comte enemic se'n tornà al seu castell i deixà, per assetjar la ciutat, només la meitat de la seva host. Cada diumenge tota la gent, els atacants i els de la ciutat, es reunien a la plaça nova, enfora de la muralla. Reien, menjaven plegats, es concertaven casaments entre uns i altres... Arribada la nit, tothom a casa seva, i a pensar en aquell setge tan terrible que ja durava dos anys.

En començar el tercer any es construïren algunes cases enganxades a muralla, part de fora, però eren cases de la ciutat, dels mercaders que decidiren d'instal·lar-se allí. De tot aquell terreny enfora de la porta de la ciutat, amb tendes, carrers, cases i places, se'n va començar a dir Vilanova del Setge.

Molta gent forastera s'havia acostumat a comprar als mercaders de les muralles, i així el comerç va anar creixent, i aviat els antics atacants instal·laren també botigues, amb el permís del batlle de la ciutat, i pagant la contribució corresponent.

—Un bon dia, tot d'una, els de fora van dir als de dins:

—I si juguéssim a setge?

—A què?

—Fem una festa, convidem tots els forasters que avui passin: farem que nosaltres assetgem la ciutat, i que vosaltres us defenseu.

—Està bé: si això us diverteix...

Es féu famosa la Festa del Setge. Encara dura. Mentrestant, al llarg anys, la ciutat es va eixamplar, de les pedres de les muralles es van fer cases a les quatre puntes de la Vilanova del Setge, i, creix que creixerà, la ciutat esdevingué moderna.

L'esbart dansaire de la població transformà la Festa del Setge en una dansa. Em sembla que la darrera vegada que en vaig tenir notícies l'estaven representant a Tokyo.

Conte publicat a Cavall Fort, núm. 374 (1978)

Annex 6. Solucionari

1 L'autor

- 1 a) Josep Vallverdú va néixer a Lleida el dia 9 de juliol de 1923.
- b) A principi dels anys seixanta va plantejar-se escriure literatura majoritària, és a dir, novel·les d'aventures aptes per a joves i el públic general. La primera obra juvenil, *El venedor de peixos*, va aparèixer el 1960; la següent, *L'abisme de Pyranos*, va guanyar el Premi Ruyra tres anys més tard, i va ser publicada amb el títol *Trampa sota les aigües*. Des dels inicis de la revista *Cavall Fort* el 1961, també hi va publicar narracions.
- 2 El crític Isidor Cònsul va anomenar-lo «escriptor tot terreny» perquè ha cultivat molts altres gèneres a part de la literatura infantil i juvenil: poesia, teatre, guions cinematogràfics, llibres de viatges, traduccions, assajos, narracions, pròlegs, conferències i articles de premsa.
- 3 a) Les novel·les juvenils que apareixen durant el vuitè i novè minut són: *L'home dels gats*, *Bernat i el bandolers*, *En Mir l'esquirol*, *Un cavall contra Roma*, *El fill de la pluja d'or*, *El testament de John Silver*, *Les vacances del rellotge*, *Les raons de Divendres*, *La creu dels quatre anells*, *Una quarta a babord*, *Saberut i Cua-verd*, *Xarpa*, *Trampa sota les aigües*, *Rovelló*, *En Roc drapaire* i *L'alcalde Ferrovell*.
- b) Els escriptors anomenats «els quatre asos» són Josep Vallverdú, Joaquim Carbó, Sebastià Sorribas i Emili Teixidor.
- 4 Mitologia, història, fantasia, contes, aventura, *far west*, animals, realisme, marina, relats, teatre.
- 5 *Robinson Crusoe* – Daniel Defoe
Els tres mosqueters – Alexandre Dumas
Moby Dick – Herman Melville
Viatge al centre de la Terra – Jules Verne
Les aventures de Tom Sawyer – Mark Twain
L'illa del Tresor – R. L. Stevenson
El llibre de la jungla – Rudyard Kipling
La màquina del temps – H. G. Wells
Dràcula – Bram Stoker
La crida de la natura salvatge – Jack London
- 6 a) Argument d'*Un cavall contra Roma*: «Aldin, [és] un jove príncep ilerget esclavitzat per l'exèrcit romà. Un cop a la capital de l'imperi, Aldin sabrà guanyar amb passes fermes la seva emancipació. Com a gladiador excel·lent tindrà la gran Roma als seus peus; el mateix Cèsar li proposarà d'esdevenir soldat de l'imperi. I, tanmateix, Aldin baratarà la fama i un esdevenidor brillant per un cavall que l'espera a la seva tribu: "Un cavall contra Roma".» (Agustí Alcoverro: «Un príncep iber o un esclau romà?»)». Argument de *Mans de bronze*: «La novel·la és la història d'en Teseu, "Mans de bronze", i totes les seves aventures, des de l'entrada del personatge al Laberint fins a la mort del Minotaure a mans de l'heroi, la sortida de Creta amb l'ajut d'Ariadna, i altres apassionants històries, a les quals posa fi la mort de Teseu.» (Montse Banegas)

Argument d'*Els fugitius de Troia*: Explica la llegenda que un gran cavall de fusta va permetre la victòria final dels aqueus sobre Troia. D'entre la fumera del gran incendi, una família inicia un camí ple de perills, aventures i esperança: el camí de l'exili.

b) La Roma imperial (*Un cavall contra Roma*) i la Grècia mitològica (*Mans de bronze* i *Els fugitius de Troia*).

c) Resposta oberta.

7 *Les raons de Divendres* és una recreació de *Robinson Crusoe*, de Daniel Defoe.

El viatge del Dofí Rialler és una segona part de *L'illa del Tresor* d'Stevenson i *El testament de John Silver*, també.

8 Resposta oberta. Actualment l'estructura de la revista és la següent: la portada acostuma a ser d'un il·lustrador català o també del resultat de les millors portades realitzades per lectors de la revista. El sumari de la revista el conformen des de diverses pàgines de còmics, passant per un tema d'actualitat, fins a un joc que permet jugar a tota la família, un conte il·lustrat, pàgines d'art, de poesia, de preguntes sobre temes científics, de recomanacions de llibres, de música i un concurs amb premis per als lectors que enviïn les respostes correctes. Nascuda l'any 1961, ha publicat ja 1.136 números.

9 Resposta oberta.

2 *El fill de la pluja d'or*

1 Dades tècniques del llibre

1

Títol del llibre	El fill de la pluja d'or
Autor	Josep Vallverdú
Il·lustrador	Ricardo Recio
Editorial	La Galera
Col·lecció	Els Grumets de la Galera
Any d'edició	(divers segons l'exemplar)

2 El número que identifica cada llibre s'anomena ISBN (*International Standard Book Numbering*). Acostuma a aparèixer a la pàgina de crèdits i a la contraportada. Edició de 1993: 84-246-7329-8. Edició de 2008: 84-246-8123-1.

2 Estudi de l'obra

1 Resposta oberta. Cal, no obstant això, que el text seleccionat tingui suficients elements per resultar significatiu del conjunt de la novel·la.

2 Resposta oberta. Cal que la resposta esmenti la història de Perseu.

3 Resposta oberta. Cal que el text reuneixi els elements d'atracció propis de les contraportades.

4 a) La varietat de gèneres i la riquesa temàtica

El fill de la pluja d'or és una mostra de la varietat de temes que defineixen els llibres juvenils de Josep Vallverdú perquè es pot considerar una novel·la d'aventures, amb molta acció, i sobre el món mitològic, amb una sèrie d'elements semblants a altres obres seves, però amb característiques particulars com ara la presència del destí, del valor, de la solidaritat, de la justícia. Tot plegat la fa una novel·la molt completa i diversa, molt adequada al públic lector al qual va destinada.

b) L'amplitud d'uns escenaris sempre atractius

Vallverdú és ric en escenaris. Ric i variat. A *El fill de la pluja d'or* l'escenari és el món de la mitologia i cal situar els fets a l'antiga Grècia i en el conjunt de les seves illes. A més, Perseu viatja més enllà de l'Atlas per tal d'anar a la cova de la Medusa. En alguns instants, l'acció se situa a l'Olimp (enllà dels núvols), des d'on els déus contemplen la vida dels homes.

c) Uns personatges vius, positius sempre en procés creixent de maduració

El protagonista d'*El fill de la pluja d'or* és un jove valent i decidit que evoluciona, que canvia i creix al llarg de la novel·la. Personatge complex, ja que es tracta d'un semidéu pel fet de ser fill de Zeus i Dànae. Gràcies als ajuts d'Atena, Hermes i altres déus, sempre surt victoriós en les seves lluites, la més famosa de les quals és la lluita que manté amb la Medusa. Alhora, es mostra molt sensible, especialment amb la seva mare i amb altres personatges secundaris de la novel·la com la parella d'avis Filemó i Baucis.

d) El llenguatge: elegància i distinció

La llengua d'*El fill de la pluja d'or* és rica i elegant perquè el vocabulari és precís, poètic i evocador, i els diàlegs estan molt treballats. Cada cosa és anomenada pel seu nom i les descripcions, tant dels personatges com dels paisatges, són fetes amb una precisió extraordinària. Una novel·la escrita amb un llenguatge elegant i culte.

e) Una constel·lació permanent de valors i missatges

Els valors i els missatges que es desprenen de la novel·la són tots aquells que tenen a veure amb la força positiva del valor i la fermesa del protagonista, les seves ambicions i força de voluntat per combatre el mal i per col·laborar a fer un món més just i equitatiu. Són diversos, durant l'obra, els missatges que el lector es va trobant i que reforcen aquesta idea de creixement ple del protagonista fins a convertir-lo en una persona més madura i rica en experiències.

f) L'humor i la ironia... elements imprescindibles

L'humor a *El fill de la pluja d'or* hi és present sovint d'una manera subtil, sense provocar grans riallades, sinó més aviat somriures de complicitat entre el narrador i el lector. Més que humor és ironia. I per fer-ho encara més divertit, Vallverdú reserva la majoria d'escenes còmiques als personatges que haurien de semblar més seriosos: els déus de l'Olimp. Per tant, el lector trobarà escenes humorístiques que tenen de protagonista, per exemple, el déu Èol, el déu del vent, i les seves trifulgues amb els qui li volen robar el vent càlid per eixugar-se el cabell, o bé Faetó, fill d'Apol·lo, que demana al seu pare que li deixi conduir el carro del sol, però que, com que no en sap, estén el caos i les sorpreses arreu de cels i terra i escampant llum allà on no devia.

5 Resposta oberta.

6 Narrador omniscient o en tercera persona.

7 Resposta oberta.

8 Resposta oberta.

9 *El fill de la pluja d'or* és una novel·la que segueix l'estructura clàssica:

	Capítols	Argument
Plantejament	del 1r al 3r	engendrament de Perseu i el seu posterior abandonó al mar
Nus	del 4t al 16è	estada a l'illa de Serifos i tots els enfrontaments heroics
Desenllaç	17è	casament de Perseu

3 Aprofundim-hi més

1

Divinitats gregues

Cronos
Zeus
Hera
Posidó
Hades
Hefest
Ares
Àrtemis
Atena
Afreodita
Dionís
Hermes
Demèter

déu del temps
déu dels cels
deessa del matrimoni
déu del mar
déu de l'infern
déu del foc
déu de la guerra
deessa de la caça
deessa de la guerra
deessa de l'amor
déu del vi
déu de l'eloqüència
deessa de l'agricultura

Divinitats romanes

Saturn
Júpiter
Juno
Neptú
Plutó
Vulcà
Mart
Diana
Minerva
Venus
Bacus
Mercuri
Ceres

- 2 Les respostes no són del tot tancades. Algunes, però, queden molt clares després de llegir la novel·la:

Nom del déu o deessa	Característiques
Zeus	Totpoderós i pare de molts fills però, alhora, divertit i ingenu que no sempre sap governar el seu equip amb equitat i deixa entreveure el seu autoritarisme...
Hermes	Té escenes i comentaris bastant còmics com l'escena final del llibre. Normalment respon amb una certa ingenuïtat, sobretot quan es refereix al protagonista, Perseu.
Èol	Déu del vent, que diverteix els lectors sobretot quan no sap qui li ha pres un vent i descobreix que ha estat una deessa per poder eixugar-se els cabells.
Apol·lo	Com a pare de Faetó ha de suportar que el seu fill li demani el carro de foc, com qui demana el cotxe al seu pare, per sortir a córrer una estona... i ja no torni.
Afrodita	Ja hem explicat que un dia roba un dels vents d'Èol per eixugar-se els cabells.

- 3 Les definicions, en alguns moments, tenen coincidències i similituds.

Mite: relat fabulós tradicional sobre els déus, els herois, els orígens d'un poble, etc. que expressa, d'una manera simbòlica, un concepte religiós, filosòfic o social.

Llegenda: narració popular d'esdeveniments sovint amb un fons real però desenrotllat i transformat per la tradició.

Rondalla: narració, generalment breu, popular, sovint de transmissió oral, de caràcter fantàstic.

Faula: narració en què es dona un ensenyament útil o moral, per mitjà d'una ficció al·legòrica en què intervenen animals, i àdhuc éssers inanimats, parlant i obrant com si fossin éssers humans o racionals.

- 4 Resposta oberta.

- 5 Resposta oberta.

- 6 La resposta és bastant oberta perquè són diverses les escenes que descriuen el personatge i en destaquen les qualitats; per exemple, a la pàgina 138, quan Hermes diu: *Aquest noi ho fa tot bé...*

- 7 Resposta totalment oberta que permet fins i tot encetar un bon debat amb l'alumnat per la possible diversitat de les respostes.

- 8 Resposta oberta.

- 9 Resposta oberta. Pel que fa a la renúncia al tron, Perseu es dirigeix al poble i diu (p. 137):

–Poble de Serifos, jo crec que el millor rei que podríeu desitjar és el vell Dictis, a qui estic cert que no mancarà la protecció d'Atena. Amb ell us deixo, doncs, car el que és jo vull tornar a la meva primera terra d'Argos, d'on Dànae, la seva princesa, fou foragitada pel seu propi pare. A més, tinc muller que m'hi esperarà. (cap. 17)

- 10 Les escenes de creixement i maduració de Perseu són diverses, com ara la trobada entre el rei Polidectes i Perseu (cap. 5), en què aquell, disfressat de pobre per no ser reconegut, manté un diàleg amb Perseu i aquest li contesta de forma molt intel·ligent i astuta. També és demostració de maduresa la visita que Perseu

havia promès als vells Filemó i Baucis (cap. 15), com també la reflexió que Perseu fa al capítol 11, qüestionant el comportament de Narcís. Són signe de creixement les escenes d'enfrontament, per exemple, amb Medusa (cap. 13) o amb el gegant Atlas (cap. 14) i també amb el monstre marí (cap. 15). La mateixa escena on Perseu refusa ser coronat rei (comentada a la pregunta anterior) és una mostra de maduresa i seny.

11 a) Teseu, que rep el sobrenom de «Mans de bronze» per la seva força extraordinària, és l'heroi llegendari d'Atenes, que s'embarca voluntàriament cap a Creta entre els joves –nois i noies– atenesos que han de ser lliurats a la voracitat del Minotaure, el monstre –meitat home, meitat brau– que viu reclòs al laberint. A Creta coneix Ariadna, la filla del cruel rei Minos, que li permet de sortir del laberint un cop vençut el monstre. L'element indispensable per fer-ho és un fil que anirà deixant i que és el que li permetrà, doncs, poder tornar a sortir del laberint sense perdre's al seu interior.

b) Semblances: com a herois, són éssers semidivins; tots dos porten a terme una missió en què maten un ésser fantàstic, meitat humà meitat monstre: Perseu mata Medusa i Teseu, el Minotaure.

Diferències: la relació amb el personatge femení coprotagonista del mite és diferent: Perseu es casa amb Andròmeda, a qui allibera de Medusa, mentre que Teseu abandona Ariadna després que ella l'hagi ajudat en la seva gesta.

12 Resposta oberta.

13 El mateix fet d'engendrar un fill a Dànae o bé la decisió d'ajudar la mare a fugir de les males intencions del rei d'Argos, Acrisi. També quan s'adreça als déus de l'Olimp i els renya o els adverteix o bé els reclama que hi acudeixin de seguida o que ajudin algun personatge a aconseguir el que busca.

14 Resposta bastant oberta però que ha de contenir elements que permetin diferenciar l'altruisme, la solidaritat i la lluita a favor dels altres de Perseu, de l'egoisme, l'individualisme i hedonisme de Narcís.

15 a) Gorgona és cadascun dels tres monstres de la mitologia grega representats en figura femenina amb serps al cap, en lloc de cabells, i ales. Hesíode dona el nom de les tres: Sthénos, Euryále i Medusa. Aquesta darrera, la Gorgona pròpiament dita, era perillosa per la seva mirada, que deixava petrificat.

b) Resposta oberta.

16 *–L'illa de Serifos ha estat terra beneïda per a nosaltres –declarà Dànae– fins que tu, oh rei, has volgut entrar a les nostres vides. Si Perseu retorna guanyador de la prova, et juro que pujarem en una nau i ens allunyarem de la teva crueltat i malícia. (Capítol 10, p. 83)*

17 Malgrat que a la novel·la no destaquen els animals, hi surten cigonyes, a qui Perseu demana on pot trobar les Gorgones. També hi surt el famós Toro de Líbia que el fill de la pluja d'or venç. Hi ha, també el peix de l'escata blanca, un albatros, dos lleons ajaguts com estàtues i un cranc, *un cranc gegantí i immòbil, que li recorda que ell és l'eco de les Gorgones i pot parlar amb elles* i li indica la direcció cap on ha d'anar. Finalment s'esmenta la presència d'un monstre marí, *com una enorme fera de gran boca, que de tant en tant surt de l'aigua i arruïna la terra...* (p. 122)

18 Malgrat que sigui una resposta bastant oberta, serà molt correcta aquella que comenti que un mite és una narració que dona compte de l'actuació de personatges memorables per explicar el món, l'origen de les divinitats, l'aparició de l'home, el sentit d'algunes institucions i el més enllà, així com per donar resposta als interrogants dels homes davant del propi destí.

4 El llenguatge

1 Es poden contemplar diversos grups segons el significat dels mots si atenem, per exemple, al posat (*con-sirós, capcot, arraulit*), a l'expressió de la cara (*esglaiat, atemorit, enutjat...*), al sentiment divers d'esglai (*aterrit, astorat, corprès...*), de sorpresa (*estupefacte, corprès...*), de nerviosisme (*neguitós, enervat...*). Podem acceptar fins i tot algunes repeticions, ja que els límits pel que fa al significat d'alguns mots són molt imprecisos.

2

	sinònim	antònim
hipòcrita	fals, impostor	sincer, franc
decidit	atrevit, audaç	vacil·lant, irresolut
oportú	escaient, convenient	inoportú
petulant	arrogant, vanitós	humil, discret
vesprejar	fosquejar, llustrejar	clarejar
enutjat	empipat, enfadat	animat, content
abreujar	reduir, abreviar	allargar
arrauxat	rampellut, llunàtic	reposat, assenyat
feble	dèbil, fràgil	fort, vigorós
desitjós	àvid, delerós	desmenjat, desganat

3 *Ormeig*: conjunt d'eines d'un ofici o arreus d'un animal.

Senalla: cabàs d'espart o de palma, més ample de boca que de baix.

Sàrries: recipients grossos que es posen damunt d'un animal per transportar objectes.

Doll: raig d'aigua que brolla amb força d'un orifici o obertura.

Tolla: sot ple d'aigua; bassiot. Bassa plena d'aigua quieta i transparent.

Clova: clofolla, valva.

Lluor: claror, resplendor.

Fenedura: esquerdà, badall, clivella.

Palmell: part flexora de la mà, compresa entre els dits i el canell.

Rou: rosada

Esbandir: treure, dissoldre, amb aigua clara el sabó d'alguna cosa ensabonada.

4 Vallverdú prefereix:

celística	que no pas:	<u>claror dels estels</u>
capteniment		<u>comportament, conducta</u>
petja		<u>petjada</u>
paorós		<u>que fa por</u>
s'afonà		<u>s'enfonsà</u>
junyits		<u>units, ajuntats</u>
garfia		<u>agafa fort amb la mà</u>
brunyit		<u>brillant, enllustrat</u>
testa		<u>cap</u>
l'esguard		<u>la mirada</u>
fuetada		<u>cop de fuet</u>

5 Resposta oberta mentre es respecti el significat dels mots:

Encisava: captivava, embruixava.

Brandant: bellugant d'una banda a l'altra, balancejant.

Malastrugança: mala sort, dissort.

Copejava: donava cops.

Promontori: altura considerable de terra.

Lliscaven: es movien sobre la superfície d'un cos suaument i amb escassa fricció.

Clapoteig: soroll obtingut a base de petites percussions.

Espluga: cova o cavitat formada a les regions calcàries.

6 se'ls clivellaran els llavis: se'ls esquerdran els llavis per la sequedat o eixutesa...

posant-se a estalvi: posant-se en lloc segur, fora de perill...

noliejar un vaixell: llogar una nau per a un ús particular...

havien de calafatejar: havien de tancar les juntures perquè no hi entrés l'aigua...

7 Tota resposta que giri a l'entorn d'estar colgats a terra, enterrats, un al costat de l'altre és prou vàlida.

6 Dictis explica a Perseu com Polidectes va quedar enamorat de Dànae així que la va veure. Les comparacions estan subratllades:

«Com el caçador queda petrificat davant el cérvol airós que ha cobejat anys i anys sense haver-lo; com el caminant assedegat obre els ulls febreros davant la font benefactora, com el nauta exhaust per la lluita amb la tempesta veu el raig de sol en la celística de la nouvinguda calma, així Polidectes restà davant Dànae. Era segur que mai un raig de sol travessà l'univers amb la força i l'escalf amb què la visió de Dànae travessà el pit del nostre rei». (p. 49)

9

un pou ample	com	<u>com un estadi</u> (p. 65)
<u>els peus</u>	semblaven	dos esquirols grisos (p. 68)
un bramul	com	<u>un tro</u> (p. 70)
la bèstia que queia	com	<u>una columna del temple</u> (p. 71)
<u>les gotes brillants</u>	com	perles (p. 89)

10

De frases poètiques n'hi ha moltes escampades per la novel·la: al capítol 2, p. 17-18, hi ha l'excel·lent escena en què Dànae es disposa a prendre un bany i és fecundada per la pluja d'or; els versos on els poetes expliquen com l'oracle es va complir (cap. 17, p. 140); la descripció del que fou el cos de Polidectes (cap. 17, pàg. 137); quan Perseu venç el toro (cap. 8, pàg. 71), entre d'altres.

11

Resposta oberta.

12

Resposta oberta.

13

Resposta oberta.

14

No és el mateix llegir: *Victoriós el rei, Perseu abatrà* que *Victoriós, el rei Perseu abatrà*. En el primer cas, el rei abat Perseu i, en el segon cas, és Perseu qui abat el rei.

15

Resposta oberta.

16

Al capítol «Ofertes a l'Olimp» Zeus demana a Hermes: *–Convoca'm reunió general de tota la trepa... L'autor, a la mateixa pàgina, també parla d'ells d'aquesta manera: A l'Olimp viuen com en una gran família: tots els déus i deesses barrejats, talment una tribu de rodmons, constantment acampats... (Per cert, Dionís protesta dient: –Una altra convocatòria i res per picar..., en adonar-se que a la taula no hi havia ni el joc de copes ni els vells plats d'or...*

Altres notes d'humor són el refús d'Hera, la dona de Zeus, a ajudar-lo a defensar Perseu. Només faltaria! O bé que Afrodita retregui a Dionís que només pensi a menjar, ella que ha de guardar la línia... També és una escena divertida la trobada d'Èol amb Perseu quan aquell està buscant un dels seus vents i resulta que l'hi ha robat Afrodita: *... que es devia rentar el cap i aprofita el vent càlid per assecar-se'l... I, sense oblidar la frase final d'Hermes, comentant les decisions de Zeus: –Ell tot s'ho fa venir bé...*

5

A més a més

1

Consultant les ressenyes que sobre la novel·la *Rovelló* han escrit diversos crítics i que figuren al web www.vallverdú.org, trobarem arguments suficients per demostrar la condició que té aquesta novel·la de ser un viatge iniciàtic. Un exemple d'això el podem veure en les paraules de Magda Alemany en el seu article titulat «L'agilitat de Rovelló»:

... Lluny de complicacions argumentals, Rovelló narra les descobertes i peripècies d'un gos petit i jugar que de seguida es guanya la simpatia dels joves lectors, amb els quals segurament comparteix moltes coses. Perdut per accident, aquest cadell es farà gran a cops d'experiències, algunes agradables i d'altres no tant, però totes allixonadores: les primeres corregudes sense l'empara de ningú, el coneixement de les pròpies forces i limitacions, l'acceptació d'unes regles de joc imposades, i la

descoberta dels altres: uns amables i propers, d'altres mesquins i interessats, i encara uns altres que amaguen un pessic d'afecte particular rere una aparent indiferència.

- 2 Resposta oberta.
- 3 Resposta oberta.
- 4 L'escena correspon a l'alliberament, per part de Perseu, de la noia encadenada.

2 **El testament de John Silver**

1 **Botó de mostra**

- 1 a) Tot i les ganes de començar de cap i de nou una vida a terra, Silver no pot evitar de sentir-se atret pel vaixell que acaba d'atracar al moll (*la terra ferma no era tampoc ben bé el seu medi. Molt sovint el vent de mar tornava a ficar-se-li endins, amb la promesa de noves singladures. Era un somni sempre present*); però, quan s'adona que l'home que en baixa és l'indesitjable Gray, els sospirs dolços en record del passat es transformen ràpidament en por (*Silver hauria preferit haver-se adonat abans de qui era el navegant per poder al seu moment esmunyir-se, [...] en un to de fatalitat, la darrera frase del nouvingut havia fet sentir de sobte tot el pes dels records a Silver*).
- b) Silver es vol amagar de qualsevol antic tripulant de la *Hispaniola* perquè ell se'n va endur més part del tresor del que li tocava i té por que Gray se'n vulgui venjar. I és així, perquè Gray ha arribat a Girvy perquè està conxorxat amb Glòria Lachlan per prendre tots els diners a Silver.

2 **Estudi de l'obra**

2.1 **Una aventura marinera**

- 1 Resposta oberta.
- 2 Resposta oberta.
- 3 a) Per la literatura i el cinema.
b) Alguns elements per a la descripció: coix, amb un garfi, un lloro i un ull tapat; vestit amb pantalons pirates (!) i un mocador al cap; beu rom i entona cançons sobre el mar...; cruel, sanguinari, malparlat...
- 4 a) **La varietat de gèneres i la riquesa temàtica.**
El testament de John Silver és una mostra de la varietat de temes que defineixen els llibres juvenils de Josep Vallverdú perquè es pot considerar una novel·la històrica d'aventures amb elements semblants a altres obres seves, però amb característiques particulars com ara la inspiració en *L'illa del Tresor*, l'ambientació temporal i geogràfica, i els lectors als quals va destinada.
b) **L'amplitud d'uns escenaris sempre atractius**
El testament de John Silver és un clar exemple del típic escenari vallverdunià: una aventura marinera semblant a les que l'autor havia llegit en els clàssics de la literatura universal.

c) Uns personatges vius, positius sempre en procés creixent de maduració

El protagonista d'*El testament de John Silver* és un home madur que evoluciona, que canvia o vol canviar al llarg de la novel·la; té molts defectes —és un estafador maquinador i violent—, però també algunes qualitats positives —és compassiu, confia en l'amistat i té esperit d'autosuperació.

d) El llenguatge: elegància i distinció

La llengua d'*El testament de John Silver* és rica i elegant perquè el vocabulari és precís, poètic i evocador, i els diàlegs estan molt treballats.

e) Una constel·lació permanent de valors i missatges

El lector d'*El testament de John Silver* es planteja qüestions sobre el comportament de Silver i reflexiona sobre les circumstàncies que porten el personatge a actuar d'aquella manera. També pot comparar l'escala de valors de Silver amb la seva i preguntar-se si ell hauria fet el mateix.

f) L'humor i la ironia... elements imprescindibles.

L'humor a *El testament de John Silver* hi és present sovint d'una manera subtil, sense provocar grans rial·lades, sinó més aviat somriures de complicitat entre el narrador i el lector, com per exemple a les pàgines 26–27, en què l'advocat Seymour diu que Jim està tocat del bolet quan mira per la ullera llarga vista, però és una picada d'ullet al lector perquè el lector sap —però no pas l'advocat— que Jim recorda el que veia a través de la ullera de Silver.

2.2 Argument

1 Resposta oberta.

2.3 Anàlisi formal

1 Resposta oberta.

2 a) Jim és la veu narrativa al principi i al final de l'obra, i el reverend Tarn, a la resta.

b) Si bé Jim explica les seves pròpies accions en primera persona —i també justifica la raó per publicar la història de Silver a l'últim capítol—, el reverend Tarn basa el seu relat —en tercera persona— en els apunts que el reverend Samler va prendre quan escoltava el que Silver explicava del seu passat.

c) Resposta oberta.

d) L'expliquen dues persones, Jim i el reverend Tarn, tot i que aquest es basa, com hem dit, en el apunts del reverend Samler.

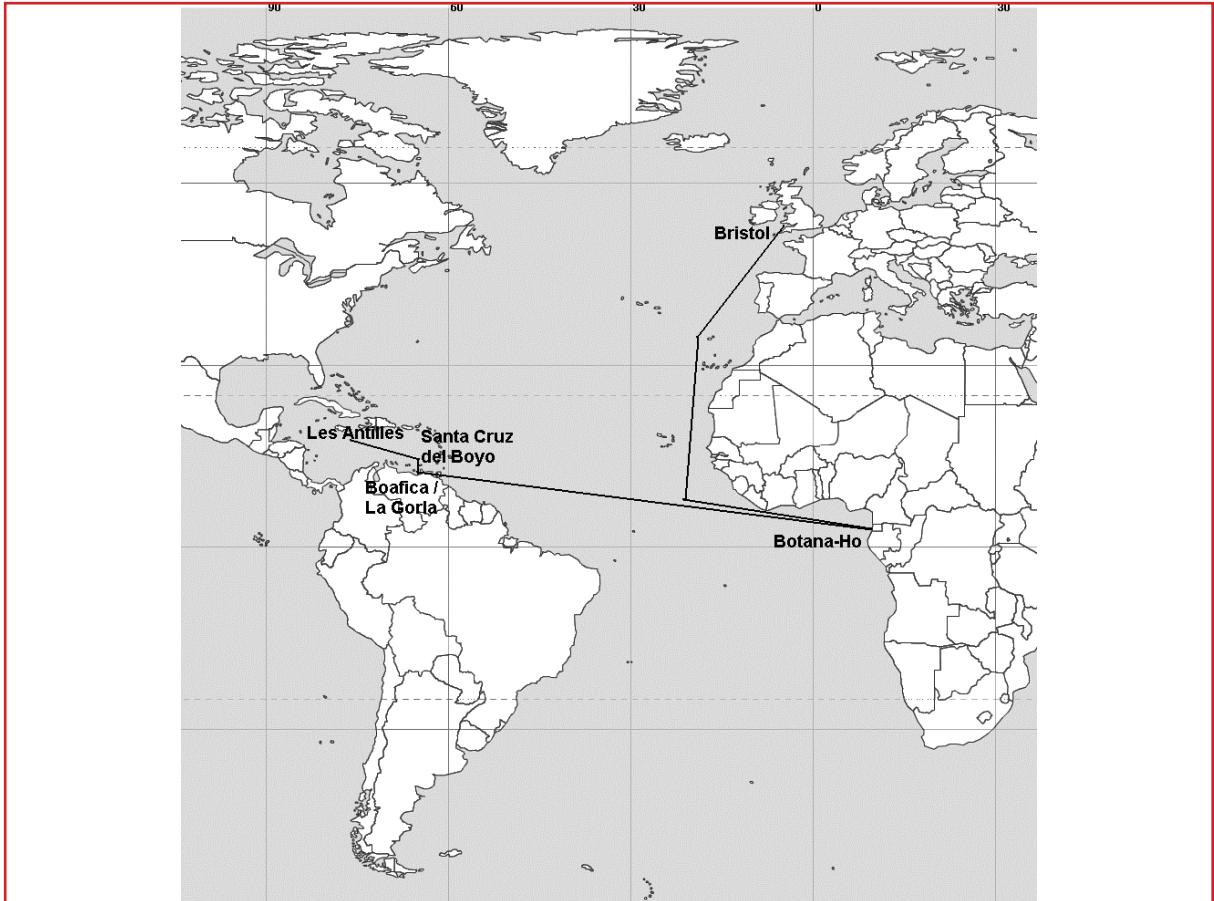
e) La veracitat de la història és dubtosa perquè Jim llegeix i publica la narració que ha escrit el vicari Tarn, el qual tenia notícia de la figura de Silver a partir de les notes que havia pres el seu antecessor, el reverend Nick Samler, mentre conversava amb Silver.

f) Pot ser que Silver no vulgui explicar tot el que recorda, que Samler no l'entengui bé, que Tarn no interpreti correctament les notes —a més, ell mateix diu que s'inventa alguns esdeveniments per omplir buits— i que cada un d'ells manipuli la informació per sortir-ne beneficiat.

3 L'acció es desplega des que Silver s'escapa de la *Hispaniola* i Jim és un noi, fins que el pirata és ancià i Jim ja és un home. Pel que fa a l'època en què transcorre, sabem que se situa a cavall del segle XVII i el XVIII perquè el document que guarda l'advocat Seymour amb la voluntat de Silver té la data de 180...

(p. 27) i la Guerra del Francès (1808-1814) transcorre durant aquella anys (p. 130), tot i que trobem poques referència exactes de la durada dels viatges i de les estades a cada lloc. Es pot deduir que el temps que transcorre entre la fugida de Silver de la *Hispaniola* i la seva mort és aproximadament el període en què Jim passa de ser un noi a ser pare de família; és a dir, entre deu i vint anys, tot i que no hi ha pistes per saber quant de temps dura la investigació de Jim.

4

2.4 Estil i llenguatge

- 1 a) La narració té la funció d'informar sobre esdeveniments; els verbs (en perfect, imperfect o indefinit) indiquen fets i accions i hi abunden els adverbis de lloc i de temps.

La descripció serveix per informar sobre estats. Els verbs d'estat (com ara el verb ser, en present o imperfect) i els adverbis de lloc hi són habituals.

El diàleg permet que els personatges qüestionin, prometin, agraeixin, amenacin, s'excusin, ordenin, informin i demanin.

b) Resposta oberta.

- 2 Respostes obertes.

- 3 Respostes obertes.

3 Personatges

3.1 Protagonista

- 1 Resposta oberta.

- 2 John Silver, el protagonista de la novel·la, és un pirata que vol deixar la vida furtiva i convertir-se en un home decent. Per aconseguir-ho, ha d'amagar el seu passat i adaptar el comportament i aparença a cada situació (tant és un pirata, com un presoner, un taverner, un lladre, un capità o un malalt). Les citacions de la secció iv exemplifiquen les diferents personalitats que dona a conèixer. Les de la secció v descriuen els canvis en el físic.

- 3 Resposta oberta. La complexitat moral del personatge facilita el debat sobre el comportament humà i la influència del medi en les actituds de les persones. En les seccions i, ii i iii de les citacions es troben exemples de la seva mentalitat.

- 4 Resposta oberta.

- 5 Les citacions de la secció vi demostren que el nom varia segons la personalitat que adopta. En la majoria dels casos, sap caracteritzar tan bé cada personatge que la gent del seu voltant se'l creu i l'anomena amb el nom amb el qual es presenta. També cal remarcar el joc de paraules entre *Silver* i *Wood* (*plata* i *fusta* en anglès) i el fet que, al final, realment aconsegueix començar una vida nova quan no és ni ell mateix qui decideix el propi nom.

- 6

Nom	Descripció
1. Jim Hawkins	f) Gràcies a la seva curiositat investiga la vida de Silver i arriba a publicar-ne un llibre. Ells dos s'havien conegut molts anys abans quan navegaven en cerca d'un tresor.
2. Reverend Samler	h) Quan Silver és a punt de morir, ell l'acull a casa seva perquè es refaci. Encuriós pel passat del malalt, li pregunta el seu origen i n'escriu unes notes.

3. Reverend Tarn	i) Quan Jim investiga la vida de Silver i arriba a Loggery, el reverend Samler ja és mort, però aquest personatge ocupa el seu lloc i ha convertit en crònica els apunts que el seu antecessor havia escrit sobre les converses amb Silver.
4. Glòria Lachland	a) Silver troba allotjament a casa seva a Girvy. Encara que es fan amics, tots dos tenen la intenció de robar diners a l'altre; ella és més astuta que Silver i és ella qui acaba prenent-li la fortuna. Silver se'n venja amb una lluita cos a cos i ella es mor d'una de les ferides, que se li gangrena.
5. Principal Wartley	c) Un mariner de la Hispaniola es converteix en amo de l'illa de Santa Cruz del Boyo. Quan Silver hi va a parar, es reconeixen; Silver és de més bona fe i es pensa que podrà ser amic seu, però l'altre el controla igual com fa amb la resta d'habitants de l'illa.
6. Simon el Tort	l) Quan Silver viu a Girvy coneix aquest vell pescador.
7. Harna	d) El Principal Wartley té diverses esclaves al seu servei. Quan en destina una a complaure Silver no sap que es faran còmplices i, juntament amb Sanok, fugiran de l'illa.
8. Sanok	e) És el xicot de Harna; és el capità de la guàrdia de Wartley. Amb l'ajuda de Silver, s'escapen del domini del Principal.
9. Baptisteu	g) Després que Silver hagi intentat fugir de l'illa de Wartley, el Principal vol que aquest personatge, un traficant de segona, se l'endugui amb el seu veler mar endins i el tiri per la borda. En realitat, Silver i Sanok es posen al comandament de la tripulació un cop són al veler, fan presoner el capità i se'n vengen abandonant-lo en una illa deserta.
10. Gray	10. Mentre Silver viu a Girvy retroba aquest personatge, un dels pirates de la <i>Hispaniola</i> . Ell està conxorxat amb Glòria per robar els diners a Silver.
11. Angus Callum	11. És íntim amic de Glòria Lachlan. Ells dos tramen un pla perquè Silver s'embarqui amb Gray en un petit viatge i mentrestant puguin fugir amb els seus diners
12. Senyora Glenburst	12. Quan Silver arriba moribund a la Casa d'Acollida, ella en té cura i el reanima.

4 Connexió amb altres matèries

1 Resposta oberta.

2 Aquestes són algunes notícies recents sobre atacs pirates:

«Sarkozy enganya els pirates del mar Roig» [en línia]. *Avui* [Barcelona] (12 abril 2008)

<<http://paper.avui.cat/societat/detail.php?id=122759>> [Consulta: 9 maig 2010]

«Assalten un pesquer basc a Somàlia amb 26 persones a bord» [en línia]. *Avui* [Barcelona] (21 abril 2008)

<www.avui.cat/cat/noticies/2008/04/assalten_un_pesquer_basc_a_somalia_amb_26_persones_a_bord_27356.php> [Consulta: 9 maig 2010]

«Els pirates al segle XXI» [en línia]. *Vilaweb. Diari de l'escola* (6 maig 2008) (inclou enllaços molt útils)
 <www.vilaweb.cat/www/diariescola/noticia?id=2845345> [Consulta: 9 maig 2010]

«Pirates somalis segresten un veler amb dos francesos a bord al golf d'Aden» [en línia]. *El Periódico* [Barcelona] (3 setembre 2008)
 <www.elperiodico.cat/default.asp?idpublicacio_PK=46&idioma=CAT&idnoticia_PK=540790&idseccio_PK=1007&h> [Consulta: 9 maig 2010]

«Uns pirates capturen un vaixell amb 36.000 tones de cereals al golf d'Aden» [en línia]. *Avui* [Barcelona] (18 novembre 2008)
 <www.avui.cat/cat/notices/2008/11/uns_pirates_capturen_un_vaixell_amb_36_000_tones_de_cereals_al_golf_d_aden_45258.php> [Consulta: 9 maig 2010]

«Els atacs de pirates, sobre el mapa» [en línia]. *Vilaweb* (15 desembre 2008)
 <www.vilaweb.cat/www/noticia?p_idcmp=3103912> [Consulta: 9 maig 2010]

«Pirates somalis segresten dos vaixells més a l'oceà Índic» [en línia]. *Avui* [Barcelona] (3 maig 2009)
 <<http://paper.avui.cat/mon/detail.php?id=162797>> [Consulta: 9 maig 2010]

«Rússia arresta vuit pirates com a presumptes segrestadors de la nau 'Arctic Sea'» [en línia]. *El Periódico* [Barcelona] (18 agost 2009)
 <www.elperiodico.cat/default.asp?idpublicacio_PK=46&idioma=CAT&idnoticia_PK=638101&idseccio_PK=1007> [Consulta: 9 maig 2010]

3 a) Les obres següents es poden relacionar amb *El testament de John Silver*.

Pintura:

Impressió: sol ixent (Impression: soleil levant), Claude Monet (1872)

Port de Barcelona, Santiago Rusiñol (1875)

Marina, Modest Urgell (1892)

La tempesta que s'apropa (The coming storm), Winslow Homer (1901).

Escultura:

El peine del viento, Eduardo Chillida (1976)

b) «La calma de la mar», Enric Ribó, popular catalana. «—Ai, fill meu, quan siguis gran / no et fiïs mai de la calma, / que després ve un temporal / a l'hora més impensada.»

«El meu avi», Josep Lluís Ortega-Monasterio, 1968. «Arribaren temps de guerres / de perfídies i traïcions / i en el mar de les Antilles / retronaren els canons.»

«Ves e vents», Raimon, 1969. Segons un poema d'Ausiàs March. «Ves e vents han mos desigs complir, / faent camins dubtosos per la mar. / Mestre i ponent contra d'ells veig armar; / xaloc, llevant, los deuen subvenir / ab llurs amics lo grec e lo migjorn, / fent humils prec's al vent tramuntanal / que en son bufar los sia parcial / e que tots cinc complexquen mon retorn.»

«Ítaca», Lluís Llach, *Viatge a Ítaca*, 1975. Lletra de Kavafis, adaptada per Lluís Llach sobre una versió de Carles Riba. «Més lluny, sempre aneu més lluny, / més lluny de l'avi que ara us encadena. / I quan sereu deslliurats / torneu a començar els nous passos. / Més lluny, sempre molt més lluny, / més lluny del demà que ara ja s'acosta. / I quan creieu que arribeu, sapigueu trobar noves sendes.»

«Himne dels pirates», musical *Mar i Cel* de Dagoll Dagom, 1988. Lletra de Xavier Bru de Sala i música d'Albert Guinovart. «El mar és com un desert d'aigua, / no té camins ni té senyals; / el mar és un desert

d'onades, / una lluita sorda i constant; / és el mar la nostra terra ferma / on vivim arrelats en el temps. / Les veles s'inflaran, / el vent ens portarà / com un cavall desbocat per les ones.»

«La meva terra és el mar», Lax'n'Busto, *Sí*, 1998. «Dóna'm força per cridar, / que no sóc d'aquí, tampoc sóc d'allà, / la meva terra és el mar. / Dóna'm força per cridar, que jo sóc de mi, / no sóc de ningú i sempre així serà.»

«En s'estiu», Antònia Font, *Antònia Font*, 1999. «He vingut a pescar la mar / però he enrocat / i sense voler he pescat sa Terra», «Res d'aquest món no m'importa, /jo només vull ser un trosset / de natura en miniatura».

c) Resposta oberta.

5

Aprofundim-hi més

5.1

La continuació de *L'Illa del Tresor*

1

Vallverdú comença *El testament de John Silver* copiant l'últim paràgraf de *L'Illa del Tresor* per deixar constància de la relació entre l'obra original i la recreació. També pot motivar els lectors de Vallverdú a llegir Stevenson.

2

El títol original de *L'Illa del Tresor* és *Treasure Island* i és una novel·la en anglès publicada a final del segle XIX. Tot i esdevenir una obra canònica dins de les aventures de pirates, va significar el final d'aquest gènere. Algunes de les obres més famoses d'Stevenson són *La fletxa negra* (1883), *L'estrany cas del Dr. Jekyll i Mr. Hyde* (1886), *Segrestat* (1886), *El senyor de Ballantrae* (1889) i *Contes dels Mars del Sud* (1893).

3

Les expressions següents atrapen el lector i transmeten intriga:

Glòria va alçar-se de la cadira i es tombà. Després va obrir la boca. [...] Potser estava paraitzada de terror, com també havia restat muda.

[...] *Era una veu inconfusible, sí, ara carregada de tragèdia.* (p. 200)

Les ungles de la dona esgarraparen les galtes del pirata, ara els dos cossos eren al sofà, i després a terra. Amb un xiscl prim d'histèria, un esgarip curt i repetit, Glòria es perbatia per desfer-se de la còrpora de Silver. (p. 202)

També trobem dos episodis violents quan Wartley lliga Silver a la intempèrie durant una tempesta (a «La tempesta») i quan el pongo mata Parry després que el capturi (a «La bèstia»).

4

Resposta oberta.

5.2

Personatges amb actituds diferents

1

És difícil agrupar els personatges entre bons i dolents perquè alguns podrien pertànyer a les dues categories. L'exemple més clar és Silver: tot i ser egoista, violent, lladre i venjatiu, també ajuda els amics, sent compassió, té un fort esperit de superació i origina afecció entre alguns coneguts. La simpatia que desperta en el lector provoca que ens sàpiga greu que Glòria li robi la fortuna, tot i que Silver també l'ha robada a Baptisteu. En canvi, Glòria Lachlan, el Principal Wartley, Gray i Baptisteu no cauen gaire bé perquè no els coneixem cap característica positiva i el lector no s'hi pot identificar.

5.3 Ús de les dobles interpretacions

- 1 Harna i les altres noies dominades per Wartley diuen «no ho sé» quan no volen donar a conèixer la seva opinió (p. 51-52). És possible que Silver faci servir aquesta expressió per fer veure que ha perdut la memòria després d'haver rebut una pallissa i poder començar una existència anònima (p. 219).
- 2 a) La interpretació més fàcil és que Silver ha brodat tan bé el seu nou paper com a respectable Woods a Mablethorpe que ningú no sospita del seu passat obscur, però també es pot arribar a la conclusió que a la dona de Hackey-Jones no li agrada la companyia de Silver no només pels seus orígens modestos, sinó que l'evita perquè s'imagina que la seva fortuna prové de la pirateria.
b) Silver podria descobrir que ella també té entre mans negocis irregulars (aquesta idea ve reforçada pel fet que la localitat de Mablethorpe, a la costa est d'Anglaterra, ha estat famosa pel contraban). Fins i tot, a la pàgina 19, el narrador ja especifica que *els Hackey-Jones eren, deien, una família respectable*, per bé que podien dir-ho perquè ho semblaven, però sense ser del tot veritat.
- 3 a) El lector també és conscient que Jim sap molt més: que Silver va començar una vida nova a Mablethorpe –canviant el nom, l'ofici, l'aparença, les maneres i la companyia–, un poble que acull altres personatges ambigus, i que va fugir d'Smollet per no haver-li de retre comptes.

5.3 Treballem el vocabulari

- 1 Les paraules marineres de la novel·la es poden agrupar en els següents temes:

Embarcacions:

Goleta (p. 14), *bot de rem*s (p. 29), *veler* (p. 31), *nau* (p. 33), *fragata* (p. 106), *navili* (p. 106), *rai* (p. 117), *mercant* (149), *bergantins* (p. 149).

Parts i estris del vaixell:

Ullera de llarga vista (p. 12), *coberta* (p. 31), *borda* (p. 32), *popa* (p. 33), *cordam* (p. 60), *caps* (82), *bodega* (p. 89), *cartes* (p. 110), *babord* i *estribord* (p. 110), *castellet de proa* (p. 124), *arpó* (p. 124), *quadern de bitàcola* (p. 128), *mascaró* (p. 149).

Persones d'un vaixell:

Patró (p. 31), *tripulants* (p. 33), *pilot* (p. 33), *segon de bord* (p. 56), *comandant* (p. 83), *timoner* (p. 84), *mari-ners* (p. 86), *contramestre* (p. 94), *capità* (p. 219).

Verbs:

Ancorar (p. 14), *fondejar* (p. 29), *salpar* (p. 79), *hissar* (p. 82), *solcar* (p. 94), *virar* (p. 100), *atracar* (p. 101), *costejar* (p. 112), *amarrar* (p. 118), *salpar* (p. 120).

Altres expressions (sobre geografia i meteorologia, entre d'altres):

A bord (p. 31), *embarcadors* (p. 34), *milla* (p. 84), *a tot vent* (p. 84), *rumb* (p. 88), *temporal* (p. 95), *amotina-ment* (p. 97), *drassanes* (p. 104), *travessa* (p. 104), *golf* (p. 105), *graus* (p. 111), *moll* (p. 149), *escala* (p. 149), *estuari* (p. 155).

6 Han parlat d'aquesta novel·la

- 1 a) Resposta oberta.

b) Per tal de mantenir l'interès del lector, Josep Vallverdú emprà canvis sorprenents en el curs de la història narrada, que combina amb un llenguatge exquisit i ric mitjançant el qual recrea tant els detalls de la narració com l'atmosfera en què es desenvolupa l'acció.

c) Per la destresa narrativa i per l'anàlisi de la personalitat del personatge protagonista.

2 a) Resposta oberta.

3 a) Resposta oberta.

b) És un pirata sense escrúpols, però amb tocs d'ingenuïtat; s'esforça per abandonar la seva forma de vida i viure millor. És un perdedor, víctima de la mala sort, dominat sempre per l'ambició.

c) Charles Dickens i Thomas Hurdey, pertanyents a la tradició literària anglesa.

4 Resposta oberta.